

# Stenogrammid

## XIII Riigikogu, VI Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 08.11.2017, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:02 Riigikogu liikme Rein Randveri ametivanne

14:03 Istungi rakendamine

2. 14:05 Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (489 SE) teine lugemine

3. 14:12 Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (498 SE) teine lugemine

4. 14:15 2017. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (510 SE) teine lugemine

5. 14:16 Riigikogu otsuse "Riigi 2016. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (500 OE) esimene lugemine

6. 14:48 Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2016.–2017. aastal

7. 16:10 Ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (523 SE) esimene lugemine

8. 16:44 Jäätmeseaduse eelnõu (495 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

**14:02 Esimees Eiki Nestor**

Austatud Riigikogu, tähelepanu! Seoses Ivari Padari volituste lõppemisega Riigikogus ja tema asumise tõttu Euroopa Parlamendi liikmeks asub täna, 8. novembril Riigikogu liikmeks Rein Randver.

---

**1. 14:02 Riigikogu liikme Rein Randveri ametivanne**

**14:02 Esimees Eiki Nestor**

Kuulame ära Rein Randveri ametivande. Palun!

**14:02 Rein Randver**

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid, austatud Riigikogu! Asudes täitma oma kohustusi Riigikogu liikmena Riigikogu XIII koosseisus, annan vande jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale. (Aplaus.)

---

14:03 Istungi rakendamine

**14:03 Esimees Eiki Nestor**

Kellel on soovi üle anda eelnõusid või arupärimisi? Ei ole seda soovi. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogul viibib 78 Riigikogu liiget.

Tähelepanu! Päevakorra täpsustus. Riigikontrolöri palvel on tänase istungi päevakorras neljas ja viies punkt järjekorras ära vahetatud. Senine neljas päevakorrapunkt ehk riigikontrolöri ülevaade on viidud

viiendaks päevakorrapunktiks ja otsuse eelnõu 500 esimene lugemine neljandaks päevakorrapunktiks. Tänan teid!

---

## **2. 14:05 Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (489 SE) teine lugemine**

### **14:05 Esimees Eiki Nestor**

Läheme kolmapäevase päevakorra juurde: Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 489 teine lugemine. Komisjoni ettekandja Liina Kersna, palun!

### **14:05 Liina Kersna**

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Annan teile ülevaate, kuidas on sotsiaalkomisjon seda eelnõu ette valmistanud teiseks lugemiseks. Seda me tegime kokku neljal istungil: 17., 19. ja 23. oktoobril ja 6. novembril. Vahest kõige põhjalikum istung oli 17. oktoobril, kui me kaasasime arutellu eri osapooled, keda see eelnõu puudutab. Konkreetselt osalesid SOS Lasteküla Eesti Ühingu, Eesti Laste ja Noorte Hoolekandetasutuste Ühenduse, Eesti Linnade Liidu, Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti sotsiaalhoolekande- ja terviseosakonna, Eesti Maaomavalitsuste Liidu, Sotsiaalkindlustusameti, Eesti Asenduskodu Töötajate Liidu ja loomulikult Sotsiaalministeeriumi spetsialistid.

Annan teile lühidalt ülevaate nendest teemadest, mis tekitasid komisjonis kõige rohkem arutelu. Kindlasti kõige pikemalt arutasime asendushoolduse valdkonnas otseselt lastega kokku puutuvate inimeste haridustaseme üle. Praeguses seaduses on kirjas, et ei kasvatata ega perevanema abilisel ei pea olema vastavat kõrgharidust. Kasvatata või perevanema abiline peab olema vähemalt 18-aastane, perevanem vähemalt 25-aastane. Eesti Asenduskodu Töötajate Liit tegi ettepaneku, et otseselt lastega kokku puutuvad inimesed peaksid olema kõrgharidusega, aga Eesti Laste ja Noorte Hoolekandetasutuste Ühendus arvas, et piisab praegustest tingimustest. See tähendab seda, et inimene peab olema vähemalt 18-aastane ja ta peab olema läbinud vajaliku täienduskoolituse. See täienduskoolitus on seni olnud 160 tundi kestev sotsiaalvaldkonna õpe nendele inimestele, kes on pedagoogikaga seotud, 160 tundi pedagoogikavaldkonna õpe nendele inimestele, kes on seotud sotsiaalvaldkonnaga, ja inimestele, kes ei ole seotud ei pedagoogika- ega sotsiaalvaldkonnaga, on kokku 160 + 160 tundi mõlema valdkonna täienduskoolitust. Uue seaduse kohaselt peaks 160 tundi kestva õppe ühe aasta jooksul läbi tegema kõik töötajad, kes lastega otseselt kokku puutuvad. Lisaks on 160 tundi õpet ette nähtud nendele inimestele, kes vajavad spetsiifilist koolitust, kui näiteks on teada, et asutusse tuleb erivajadusega laps või asendushooldusel olev laps. Kui asutus on spetsialiseerunud erivajadustega lastele, siis töötajad saavad sellekohast koolitust.

Me arutasime pikemalt ka selle üle, millal see täienduskoolitus peaks olema läbitud. Seaduseelnõus oli algselt kirjas, et inimene, kes tööle võetakse, peab juba olema läbinud täienduskoolituse, kuid teenuseosutajad tegid ettepaneku, et vajaliku koolituse võiks läbida kõige rohkem aasta jooksul pärast seda, kui inimene on tööle võetud. Sotsiaalkomisjon nõustus selle muudatusettepanekuga.

Veel me arutasime selle üle, et eelnõus oli kirjas, et nii kasvatata, perevanem kui ka perevanema abiline peavad olema enne tööle võtmist töötanud vähemalt aasta aega lastega. Arutluse tulemusel me otsustasime, et me võtame välja nõude, et see aeg peab olema vähemalt üks aasta. Jäi nii, et nendel inimestel peab lihtsalt olema lastega töötamise kogemus.

Eelnõu muutmiseks tehti kokku 17 ettepanekut. Need arutati ja hääletati läbi ning me otsustasime konsensusega neid kõiki toetada. Sotsiaalkomisjon tegi konsensusega ka otsuse teine lugemine lõpetada ja saata eelnõu kolmandale lugemisele 15. novembriks ja viia siis läbi lõpphääletus. Aitäh!

### **14:10 Esimees Eiki Nestor**

Kas komisjoni ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Aitäh, Liina Kersna! Ühtlasi tänan komisjoni teiseks lugemiseks esitatud väga põhjaliku ja hea seletuskirja eest. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 489 kohta esitati 17 muudatusettepanekut ja need on kõik juhtivkomisjonilt. Vaatame need läbi: 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16. ja 17. Eelnõu 498 teine lugemine on lõppenud.

---

### **3. 14:12 Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (498 SE) teine lugemine**

#### **14:12 Esimees Eiki Nestor**

Vabariigi Valitsuse algatatud makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 498 teine lugemine. Rahanduskomisjoni ettekandja on Andrei Novikov. Palun!

#### **14:12 Andrei Novikov**

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Rahanduskomisjon arutas eelnõu 24. oktoobril ja arutelul osalesid ka Rahandusministeeriumi esindajad. Eelnõu sisust lühidalt nii palju, et sellega võetakse üle makseteenuste direktiivi uus redaktsioon. Direktiivi kohandusala on turu arengut silmas pidades jäänud mõnes osas liiga ebamääraseks ja üldiseks või siis on lihtsalt aegunud. Direktiivi eesmärk on võrdsustada turul tegutsevate ja turule tulevate uute ettevõtete tegevustingimusi, et soodustada uute makseteenuste turu laienemist õiglase konkurentsi tingimustes ning tagada kõrgetasemeline tarbijaõiguste kaitse kogu liidu makseteenuste kasutajatele. Eelnõu saamisel seaduseks vähenevad elektrooniliste maksetega seotud turvariskid.

Muudatusettepanekute tähtajaks ehk 11. oktoobriks ei esitanud Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega komisjonid ühtegi ettepanekut. Rahanduskomisjon otsustas teha kaheksa muudatusettepanekut, mis on esitatud koostöös Rahandusministeeriumi ja eelnõu ettevalmistamisse kaasatud huvigruppidega. Finantsinspeksioon, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, Eesti Pank ja makseteenuste pakkuja TavexWise AS andsid tagasisidet arvamuste ja ettepanekute vormis. Muudatuste selgitused on kirjas muudatusettepanekute loetelus.

Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: teha ettepanek võtta eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda kolmapäevaks, 8. novembriks ja teine lugemine lõpetada. Aitäh!

#### **14:14 Esimees Eiki Nestor**

Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Aitäh! Samas juhin majanduskomisjoni tähelepanu sellele, et nad võiksid õppida sotsiaalkomisjonilt, kuidas seletuskirju kirjutada. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 498 kohta esitati kaheksa muudatusettepanekut, kõik juhtivkomisjonilt. Vaatame need läbi: 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. ja 8. Eelnõu 498 teine lugemine on lõppenud.

---

### **4. 14:15 2017. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (510 SE) teine lugemine**

#### **14:15 Esimees Eiki Nestor**

Vabariigi Valitsuse algatatud 2017. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 510 teine lugemine. Ettekandja on rahanduskomisjoni esimees Mihhail Stalnuhhin. Palun!

#### **14:15 Mihhail Stalnuhhin**

Austatud härra esimees! Lugupeetud kolleegid! Seda eelnõu arutas rahanduskomisjon enne teist lugemist 24. oktoobril ja 6. novembril. 25. oktoobriks Riigikogu liikmetelt, fraktsioonidelt ega komisjonidelt muudatusettepanekuid ei laekunud. Nii piirdusime 6. novembril sellega, et võtsime vastu järgmised otsused: võtta eelnõu Riigikogu täiskogu istungi päevakorda kolmapäevaks, 8. novembriks, teine lugemine lõpetada ja muudatusettepanekute tähtajaks määrata viis tööpäeva, see tähendab 15. november kell 17.15. Kõik otsused olid konsensuslikud. Arutelust komisjonis ei ole mul midagi rääkida, sest seda ei toimunud. Aitäh!

#### **14:16 Esimees Eiki Nestor**

Küsimused ettekandjale? Ei ole. Aitäh! Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei esitatud. Eelnõu 510 teine lugemine on lõppenud. Määrان muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 15. novembri kell 17.15.

---

## 5. 14:16 Riigikogu otsuse "Riigi 2016. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (500 OE) esimene lugemine

### 14:16 Esimees Eiki Nestor

Järgmine punkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2016. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu 500 esimene lugemine. Algataja ettekandja on rahandusminister Toomas Tõniste. Palun!

### 14:17 Rahandusminister Toomas Tõniste

Hea juhataja! Head Riigikogu liikmed! Teie ees on riigi majandusaasta koondaruanne, mis võtab kokku riigi tegevuse tulud ja kulud ning varalise seisu 2016. aasta lõpul. 2016. aastat kokku võttes saame öelda, et Eesti majandus kasvas 1,6%. Eesti inimeste jaoks oli taas aasta positiivne. Tööhõive suurenes ja keskmine palk kasvas üle 7%. Tööjõu maksukoormus langes, sest madalamat palka saavatele töötajatele rakendati tulumaksu tagastamise süsteem, mis juba järgmisel aastal asendub 500-eurose diferentseeritud maksuvaba tulu süsteemiga. Palgakasvu ja parema sotsiaalmaksu laekumise toel tõusid ka pensionid ning kasvas haigekassa eelarve. Alustati peretoetuste suurendamist ja 2018. aastal jõuavad toetuste summad juba tasemele, mis näiteks kolmelapselise pere puhul on üle 6000 euro aastas. Hinnad tõusid marginaalselt ehk 0,1%. Jätkati 2014. aasta koalitsiooni algatatud alkoholi- ja tubakaaktsiiside tõstmist kiiremas tempos. Kaitsekulusid hoiti kokku lepitud tasemel.

Riigi majandusaasta koondaruanne on kokku pandud kõigi avaliku sektori üksuste aruannete alusel. See koosneb tegevusaruandest ja raamatupidamisaruandest ning sisaldab andmeid riigi, kohalike omavalitsuste, valitsussektori ja avaliku sektori kohta tervikuna. Tegevusaruanne annab ülevaate 2016. aasta riigi olulisematest majandusnäitajatest ning valdkondade tulemustest, samuti sisaldab see ministeeriumide, Riigikantselei ja põhiseaduslike institutsioonide tulemuste kokkuvõtte. Riigil oli 2016. aasta 31. detsembri seisuga vara kokku 16,5 miljardi euro väärtuses, millest enamiku moodustab põhivara. Võrreldes eelmise perioodiga kasvas vara väärtus 171 miljoni euro võrra. Samuti suurenesid riigi reservid: stabiliseerimisreserv kasvas 1,9% ja likviidsusreserv 4,9%. Kohustisi oli kokku 7,4 miljardi euro väärtuses ning need kasvasid eelmise perioodiga võrreldes 338 miljoni euro võrra. Laenukohustused seevastu vähenesid aastaga 15,9 miljoni euro võrra ja moodustasid aasta lõpus 2,9 miljardit eurot.

Eelmisel aastal laekus riigieelarvesse tulusid 8,58 miljardit eurot ehk 98,9% esialgselt planeeritust. Maksutulused laekusid koos edasiantavate maksudega 7,53 miljardit eurot ehk 100,4% eelarvest. Mittemaksulisi tulusid laekus 913,3 miljonit eurot ehk 79,6% aastaks kavandatust. Mittemaksulistest tuludest jäi eelarve ootustele alla toetuste laekumine, mis moodustas 75,2% eeldatust. Võrreldes 2015. aastaga kasvas välistoetuste maht siiski 222,2 miljoni euro võrra ehk 58,8%.

Kuludeks ja investeeringuteks suunati 2016. aastal 8,55 miljardit eurot. Võrreldes 2015. aastaga tehti kulusid 210,1 miljoni euro võrra rohkem. Kõige enam suunas riik raha sotsiaalse kaitse valdkonda, selle maht oli 3 miljardit eurot, kasvades aastaga 8,1%. Sellest põhiosa moodustasid pensionid, mida maksti välja 1,68 miljardit eurot ehk 6,3% rohkem kui 2015. aastal. Riigikaitse kulud suurenesid 12,4%.

Riigimaanteid ja liiklussõlmi renoveeriti 144,6 miljoni euro eest. Kaitseotstarbelist erivarustust soetati 47,1 miljoni euro väärtuses.

Riigi majandusaasta koondaruande juurde kuulub ka Riigikontrolli aruanne, millest riigikontrolör teeb põhjalikuma ülevaate. Lühidalt võib öelda, et Riigikontrolli esitatud kontrolliaruande järgi on riigi 2016. aasta raamatupidamise aastaaruanne olulises osas õige ja kulusid tehti vastavalt riigieelarve seadusele. Nagu eelmistel aastatel, tegi Riigikontroll oma aruandes ka ettepanekuid riigi finantsjuhtimise kohta, soovitades üle vaadata riigireservide juhtimise õiguslikud alused ja põhimõtted.

Esiteks soovitas Riigikontroll töötada välja stabiliseerimisreservi optimaalse suuruse määratlemise põhimõtted. Me oleme seisukohal, et kehtiv stabiliseerimisreservi suurendamise praktika ja finantsriskide juhtimise reeglistik on ka praegu asjakohased, tagades koos riigi teiste finantsvahenditega piisavate summade olemasolu ka prognoositavateks eriolukordadeks. Samuti soovitas Riigikontroll veel kord muuta Eesti Haigekassa ja töötuskindlustuse vahendeid puudutavat regulatsiooni [toimetaja täpsustus, sõna kostis segaselt]. Riigieelarve seadus, mida just sellel eesmärgil muudeti ja mille muutmise raames arutati läbi kõik asjasse puutuvad sisulised küsimused, lubab küll

Rahandusministeeriumil juhtida Eesti Haigekassa ja Eesti Töötukassa vahendite kasutamist, arvestades ka muid riigi vahendeid, lähtudes kontsernikonto põhimõttest, aga sama õigus ei ole ühemõtteliselt sätestatud Eesti Haigekassa seaduses ja töötuskindlustuse seaduses. Seda küsimust arutas ka riigieelarve kontrolli erikomisjon, kellelt saime ülesande algatada õigusaktide omavahel kooskõlla viimine. Teeme seda lähiajal.

Siinkohal kordan üle, et riigi rahavoo juhtimise reeglid ja põhimõtted tagavad, et likviidsuse taset hinnatakse iga päev, likviidsusriskid on maandatud ning kõik riigi kontsernikonto osaliste väljamaksed saavad tehtud õigel ajal. Juhtumeid, kus riigi likviidsete finantsvahendite maht ja kohe kasutatavate krediidiinide maht oleks olnud alla kehtestatud sihttaseme, ei ole esinenud.

Austatud Riigikogu! Ütlen kokkuvõtteks, et Eesti riigi rahandus ja raamatupidamine oli 2016. aasta lõpus heas korras ja valitsus lähtub ka tulevikus konservatiivse eelarvepoliitika põhimõtetest. Palun teid kinnitada riigi 2016. aasta koondaruanne! Täna tähelepanu eest!

#### **14:25 Esimees Eiki Nestor**

Küsimused ettekandjale. Aivar Sõerd, palun!

#### **14:25 Aivar Sõerd**

Austatud esimees! Austatud minister! Jaa, aruande me kindlasti kinnitame, aga enne seda on teile ka küsimusi. Aruande välisvahendite kasutamist puudutavas osas on käsitletud ühtekuuluvuspoliitika vahendite kasutamist ja natuke ka tulevikku vaadatud. Kas Rahandusministeeriumil on strateegia järgmiseks finantsperioodiks, kui Eesti hakkab ühtekuuluvusvahenditest vähem raha saama? Kas teil on läbi mõeldud strateegia, kuidas Euroopa Liidu vahenditest sõltumisest vabaneda? Kui me aastal 2021 algaval finantsperioodil muutume netosaajast netomaksjaks, siis milline hakkab see suhe olema: kui palju me *summa summarum* saame ja kui palju me maksame Euroopa Liidu eelarvesse?

#### **14:26 Rahandusminister Toomas Tõniste**

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et täna on veel natuke vara rääkida, kui palju me kaotame, kas Euroopa Liidu vahendid vähenevad nii palju või naa palju. Me tegelikult ei tea seda. Me teame, et tõenäoliselt summad vähenevad. Euroopa Liidu struktuurifondide ehk ühtekuuluvusraha eraldamise täpsem orientatsioon on meil käes järgmise aasta keskel. Siis me ka näeme, mis valdkonnad on prioriteedid. Me teame, et uue finantseerimisperioodi prioriteedid on kaitsevaldkond, terrorismivastane võitlus, migratsioon. Need teemad on väga teravalt päevakorra kerkinud. Kogu see vähenemine võib olla kuni 40%, aga võib olla ka palju väiksem. Nii et esiteks me praegu natuke spekuleerime, kui räägime dramaatilisest vähenemisest.

Teiseks ma arvan, et see pole mingi suur õnnetus, kui Euroopa Liidu toetused vähenevad. Nende eesmärk oli, et me ehitame siin üles struktuuri ega jää aegade lõpuni nende toetuste otsa rippuma. Kõik ministeeriumid on teadlikud, et need vahendid kunagi vähenevad, ja nad valmistuvad selleks. See strateegia aja jooksul valmib ka, aga kõigepealt peame teadma, mis summadest me täpselt räägime.

#### **14:28 Esimees Eiki Nestor**

Krista Aru, palun!

#### **14:28 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Riigikontroll on esitanud küsimuse, kas ikka on mõistlik koostada riigieelarve tegevuspõhisena. Haridus- ja Teadusministeerium esitas justnagu pilootprojektina oma eelarve tegevuspõhisena ega pea seda väga tulemuslikuks. Ja samas on väidetud, et Rahandusministeerium ikkagi väga kindlalt püsib kursil koostada kogu riigieelarve tegevuspõhisena. Millele Rahandusministeerium ikkagi toetub oma väga kindlas veendumuses, et riigieelarve tuleb just tegevuspõhisena koostada?

#### **14:29 Rahandusminister Toomas Tõniste**

Aitäh küsimuse eest! Tegevuspõhisele riigieelarvele üleminek tuleneb kehtivast riigieelarve seadusest, mille koostamisele eelnesid mitmed põhjalikud analüüsid. Ma loengi siin mõned ette, siis on ehk arusaadav, et see ei ole lihtsalt kellegi peas tekkinud mõte, mis viidi ka ülepeakaella ellu: Riigikogu

erikomisjoni raport "Fiskaalpoliitika paradigma võimalikest muutustest Eesti parlamentaarses süsteemis", OECD raportid "Ühtsena riigivalitsemise suunas" ja "Valitsusülese strateegilise suutlikkuse ja piirideüleste e-teenuste edendamine", Riigikontrolli audit "Vabariigi Valitsuse tegevus oma töö mõjude hindamisel ja tulemustest aruandmisel". Tegevuspõhise eelarvestamise kõige olulisemad põhimõtted on toodud 2014. aastal tegevuspõhise eelarvestamise seadustanud riigieelarve seaduse seletuskirjas. Need teemad on siin Riigikogus korduvalt põhjalikult läbi arutatud ja nii jääb Riigikontrolli arvamus natuke arusaamatuks. Aga kõikidel on õigus oma arvamusele.

#### **14:30 Esimees Eiki Nestor**

Jürgen Ligi, palun!

#### **14:30 Jürgen Ligi**

Aitäh! Ma soovitan teil, härra rahandusminister, mitte lugeda paberilt vastuseid ega isegi mitte seda kõneteksti nii palju. Siis te saate ise ka aru, mida te räägite. Mina aga ei saanud aru teie vastusest, et kuidagi nagu vara on tegeleda sellise tõsiasjaga nagu Euroopa Liidu eelarvetoetuse vähenemine. Neli viis aastat tagasi tundsin mina, et see aeg on juba vägagi käes. Ma tegelesin sellega, sest väljumisstrateegia on ülikriitilise tähtsusega küsimus. Meie vabast, sidumata eelarvest moodustab see kaduv osa ilmselt protsendi, mida väljendatakse kahekohalise arvuga. Mida te olete teinud oma ametiajal, et see väljumisstrateegia tagaks valutu ülemineku?

#### **14:31 Rahandusminister Toomas Tõniste**

Teisel päeval, kui ma rahandusminister olin, kutsusin kokku asekanterid ja kantsleri ja küsisin, kas meil on plaan väljumiseks. Nagu ma enne ütlesin, Rahandusministeerium ja ka teised ministeeriumid tegelevad selle teemaga. Jah, ei ole otseselt suurt plaani. See on ju tegelikult eelarvestamise töö osa ja see summa moodustab tõenäoliselt, kui euroliidu eelarveraha väheneb 30% ringis, umbes 150 miljonit aastas. See jääb poolteise protsendi kanti ja see ei ole niisugune summa, millela riik hakkama ei saaks. Nagu ma juba ütlesin, ega euroraha eraldamise eesmärk ei ole lõpmatuseni toetada kõikvõimalikke tegevusi. Eesmärk on valmis ehitada vajalik struktuur, taristu, et edaspidi saaks toota rohkem lisandväärtust. See on põhieesmärk. Me võib-olla oleme liiga sõltuvad Euroopa Liidu toetustest ja nendega ära harjunud. See on muutunud nagu omaette tegevusvaldkonnaks: paljud inimesed, kes võiks tegelikult lisandväärtust toota, tegelevad selle bürokraatiaga. Kindlasti on see praegu vajalik, sest see raha tuleb vastu võtta ja efektiivselt ära kasutada, sellest on palju kasu. Kuid ma ütlen veel kord: on normaalne asjade käik, et me ükskord enam ei ole netosaajad.

#### **14:34 Esimees Eiki Nestor**

Aivar Sõerd, palun!

#### **14:34 Aivar Sõerd**

Aitäh, austatud eesistuja! Austatud minister! Aruande seletuskirjas on kirjas, et 2016. aastal soetas Kaitseministeerium laskemoona 89 miljoni euro eest, 2017. aasta eelarves on laskemoona hankimiseks ette nähtud 40 miljonit eurot. Nüüd on teada saadud, et järgmise aasta eelarves on IRL-i eestvedamisel laskemoona ostmiseks ette nähtud summa vähendatud 10 miljonini. Seda on neli korda vähem, kui oli aastal 2017. Kas see neljakordne vähendamine võrreldes tänavuse aastaga ongi see eelarve struktuurse tasakaalu parandamise meede, millega te olete siin eputanud? Olete ju rõhutanud, et viisite struktuurse miinuse 0,4%-lt 0,2%-le. Kas te kaitsekulude kärpimisega selle saavutasitegi?

#### **14:35 Rahandusminister Toomas Tõniste**

Aitäh, Aivar! Mul oli väga huvitav seda küsimust kuulata. Jääb mulje, nagu eesmärk oleks raha ära kulutada lihtsalt sellepärast, et siis saab raporteerida, et me kulutasime selle ära. Aga sa ju tead, et see ei ole eesmärk. Kui leitakse, et mingil aastal ei ole võimalik teha mingeid investeeringuid või oste, siis on mõttekas tõsta teatud summad valdkonda, kus neid realselt kasutatakse. See on minu vastus. Väide, et IRL võtab raha kaitsevaldkonnast ära – see oli nii kummaline pealkiri ja jutt, et seda on isegi imelik siin kommenteerida.

**14:35 Esimees Eiki Nestor**

Jürgen Ligi, palun!

**14:35 Jürgen Ligi**

Aitäh! See paistab imelik tõesti. Kollektiivkaitse puhul on kaitsekulude protsent asi, mis võibki olla eesmärk omaette. See on solidaarsuse märk ja selles mõttes ei tasu seda protsenti ja kulude suurust alavääristada. See on erand eelarves. Aga lähen tagasi eelmise küsimuse juurde. Kõigepealt, Euroopa raha ei ole ammu enam lihtsalt taristuraha. Ja mõõdetavat lisandväärtust praegu juurderajatav taristu siiski ei tekita. Kuidas te ikkagi viite need kaks asja kokku: struktuurse eelarvemiinuse ajal, mil Euroopa raha on väga lähedalt käes, ja selle kokkukuivamise paari aasta pärast? Mis loogika on struktuursel miinusel olukorras, kus meil raha on, ja kohustusel kärpida ajal, mil raha Euroopast ja ka majandustsükli toime tõttu laekub palju vähem? Selles on praegu küsimuse tuum.

**14:37 Rahandusminister Toomas Tõniste**

Aitäh küsimuse eest! Minu arust tuum on selles, et me ei suuda planeeritud investeeringuid õigel ajal ära teha. See on see tuum. Ja siis need vahendid liiguvadki aastast aastasse, osa ka aastasse, kus sa võib-olla ei tahaks seda investeeringut teha. Kui me vaatame Euroopa Liidu toetuste väljamakseid, siis me näeme, et me ei suuda projekte ellu viia. Meil oli poole aasta peal vist 30% eesmärgist täidetud. Aasta lõpuks jõutakse tänavu loodetavasti 80–90%-ni. Nii et tegelikult ministeeriumid ei suuda enda planeeritud või endale võetud kohustusi täita. See oligi vastus.

**14:38 Esimees Eiki Nestor**

Lauri Luik, palun!

**14:38 Lauri Luik**

Aitäh! Hea minister! Eesti on olnud aastaid oma konservatiivse eelarvepoliitikaga eeskujuks nii Euroopas kui mujal maailmas. Sa ise kirjutad ka selle aruande sissejuhatuses, et Eesti viib jätkuvalt ellu konservatiivset eelarvepoliitikat. Aga ometigi loobutakse eelarve tasakaalu põhimõttest ja mitmest muust aluspõhimõttest, mida Eesti riik on kiivalt siiani järginud. Kuidas sinu Euroopa kolleegid sellesse suhtuvad? Kas te olete omavahel sel teemal arutlenud ja kuidas sa põhjendad neile seda, et Eesti on teinud nii märgatava kannapöörde konservatiivsest eelarvepoliitikast tasakaalust väljamineva eelarve suunas?

**14:38 Rahandusminister Toomas Tõniste**

Aitäh küsimuse eest! Praegu käibki Euroopa Liidu riikide seas arutelu nende reeglite üle. Arvamusi on mitmesuguseid. Me oleme ühtpidi kehtestanud reeglid, mis on väga hea – reeglid peavad olema! –, aga samas võib juhtuda, et me täna arvame mingi teadmise alusel, et eelarve on struktuurses tasakaalus, ent paari aasta pärast, kui kõik täpsed andmed on teada, osutub tulemus hoopis teiseks. Praegu pigem hinnatakse seda, et meie riigivõlg on väike ja et see väheneb pidevalt. Ning üks sellel ole ka teatud põhjus, miks me väikses struktuurses miinuses oleme. See on seotud koalitsiooni kokkuleppega, kevadel heaks kiidetud eelarvestrateegiaga. Mina tegin ettepaneku vähendada selles kokkuleppes plaanitud 0,5%-line defitsiit 0,25%-ni. Mul on hea meel, et Riigikogu sellise eelarve loodetavasti ka kinnitab.

**14:40 Esimees Eiki Nestor**

Rohkem ettekandjale küsimusi ei ole. Rahanduskomisjoni ettekandja on komisjoni esimees Mihhail Stalnuhhin. Palun!

**14:40 Mihhail Stalnuhhin**

Härra esimees! Lugupeetud kolleegid! Seda küsimust arutas rahanduskomisjon oma korralisel istungil 18. septembril. Kohal olid ka Rahandusministeeriumi ja Riigikontrolli esindajad. Riigikontrolli finantsauditi osakonna peakontrolör Ines Metsalu-Nurminen ja auditijuht Krista Zibo esitasid ülevaate Riigikontrolli kontrolliaruandest 2016. aasta koondaruande kohta ja kogu selle töö tulemustest. Lühidalt öeldes on riigi eelmise aasta raamatupidamise aruanne olulises osas õige. Just nimelt: olulises osas. On

tehtud märkus – sellest oli meil juttu – AS-i Eesti Raudtee põhivara väärtuse kohta. Riigikontrolli arvamus oli, et pakutud väärtus 184,7 miljonit on veidi suurem, kui see väärtus tegelikult on. Aga kui rääkida riigiasutuste ja riigi valitseva mõju all olevate sihtasutuste ja riigi äriühingute ning riigi tulundusasutuste raamatupidamisest, siis see on valdavalt hea.

Esitati viis küsimust. Need puudutasid sedasama laskemoona teemat, Eesti Raudteed, millest juba juttu oli, seda, kuidas tekivad tehnilised vead – sellest sai ka juba räägitud –, ja paluti selgitada, kas aastast aastasse korduvad etteheited eelarve seletuskirja kohta on esile kutsunud muutusi seletuskirja koostamisel. Näiteks kas koostatakse ministeeriumidele juhendmaterjale? Oli veel küsimus, miks Riigikontroll kahtleb tegevuspõhise eelarve koostamise vajaduses. Kui keegi soovib, siis ma annan ülevaate saadud vastustest, aga need on protokollis olemas. Igaüks saab sealt üsna üksikasjaliku ülevaate.

Komisjon langetas kolm otsust: esitada eelnõu esimesele lugemisele tänaseks, 8. novembriks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 15. november kell 17.15. Aitäh!

#### **14:43 Esimees Eiki Nestor**

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale ei ole küsimusi. Avan läbirääkimised. Jürgen Ligi Reformierakonna fraktsiooni nimel. Palun!

#### **14:44 Jürgen Ligi**

Austatud esimees! Austatud kolleegid! Tegelikult on naljakas sellise aruande peale üldse vajutada nuppu "Kõne". Siin puldil peaks varuks olema ka nupp "Kodaniku ahastus" ja see nupp läheks iga kord käiku, kui Toomas Tõniste siin puldis käib, sest ilmselgelt inimene ei saa aru, millest ta räägib. Ta loeb viki õpilasena maha mingisugust tuima teksti, kusjuures ma kuulsin lausa sõnavääratusi. Võib-olla stenogrammist näeb – ma ei tea, kas see jõuab sinna –, aga kui inimene teksti mõttega loeb, siis ei aja ta segi regulatsiooni ja revolutsiooni. Kui sa vähegi aru saad, millest sa räägid, siis sa ei aja neid sõnu segi. Aga nüüd nendest küsimustest, millega teda sai natuke suunatud. Need käisid siis eelkõige selle kohta, mis asi eelarvepoliitika üldse on, mis saab, kui struktuurivahendid kaovad, ja miks eelarvepoliitika on selline, et käristatakse struktuurset miinust eelarvesse ajal, kui meil on väga palju struktuurivahendeid käes. Ja see on ikka hull lugu küll, kui minister kiitleb, et miinus tuleb poole väiksem, kui oli planeeritud. Ta ei saa aru, et struktuurivahendite külluse ajastul ei tohi riik elada jätkusuutmatult struktuurses miinuses, vaid peab valmistuma aegadeks, mil struktuurivahendid ära kaovad ja mil majandusseis on ilmselgelt kehvem, nii et võimalused majandust toetada kuivavad kokku.

Tohutult kahetsusväärne on, et rahandusminister esineb siin sisuliselt nagu autist. Ta ajab tuimalt oma rida, ta ei saa kriitikast aru, ta ei kuula küsimusi ja vastab täiesti mööda. Täna ta järjekordselt hakkas rääkima sellest, et tegelikult käib Euroopas arutelu, et see struktuurne miinus, see näitaja ikka ei ole õige, et pärast selgub hoopis teine number ... See ongi kogu aeg niimoodi, et see on tunnetuslik number. Küsimus on selles, milline on eelarve koostamise valik, kuidas tehakse eelarvet: kas minnakse teadlikult struktuursesse miinusesse või hoitakse teadlikult ülejäaki. Meie hoidsime teadlikult väikest ülejäaki, sellepärast et Euroopa metoodika järgi on meie seis kehvem kui meie oma metoodika järgi. Rahandusminister kiidab, et temal on see miinus ja tegelikult see võib olla ebatäpne. No teadlikult valesti laskmine ei saa olla ju eelarvepoliitika!

Ma arvan, et Euroopa Komisjon tuleb ja annab hinnangu meie struktuurse miinuse näitajale oma metoodika järgi ja ma olen üsna kindel, et see saab olema märksa suurem, kui räägib Toomas Tõniste. Sama on arvanud Eesti Pank ja eelarvenõukogu: see struktuurne miinus on tegelikult suurem. Aga põhiline on valitsev moraal. Me laseme mööda, sellepärast et püss on kehv. Me laseme meelega mööda, me laseme, teades, et lasud hoiavad vasakule, aga me laseme veel rohkem sinna vasakule, sellepärast et, teate, see püss on säärane kehv. Kohutavalt kahetsusväärne! Oleks meie riigil ja rahval ometi see õnn, et selline valitsemine lõpeks võimalikult kiiresti, sest see kahju kumuleerub. Aitäh!

#### **14:47 Esimees Eiki Nestor**

Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 500 esimene lugemine on lõppenud. Määrati muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 15. novembri kell 17.15.

---

## 6. 14:48 Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2016.–2017. aastal

### 14:48 Esimees Eiki Nestor

Nüüd ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2016.–2017. aastal. Ettekandja on riigikontrolör Alar Karis. Austatud Riigikogu, tuletan meelde, et kõigepealt on Alar Karise ettekanne ja seejärel võib iga Riigikogu liige esitada ühe küsimuse. Pärast seda toimuvad läbirääkimised, millest võtavad osa fraktsioonid. Palun, riigikontrolör Alar Karis!

### 14:48 Riigikontrolör Alar Karis

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Nagu austatud rahandusminister siit puldist äsja kinnitas, viidates Riigikontrolli hinnangule, on riigi arvepidamine endiselt korras. Riigikontrolli audit näitab, et möödunud aasta raamatupidamise aruanne on olulises osas õige ning kajastab õigesti ja õiglaselt riigi finantsseisundit, majandustulemust ja rahavoogusid. Riigiasutuste, riigi valitseva mõju all olevate sihtasutuste ja riigi äriühingute raamatupidamine on hästi korraldatud ning raamatupidamise aastaaruanded oluliste vigadeta. Eesti riigi majandustehingud olid olulises osas tehtud, lähtudes riigieelarve seadusest ning seadusena vastu võetud 2016. aasta riigieelarvest ja selle muutmise seadusest.

Eelmise aasta alguses jõustus riigieelarve seaduse muudatus, mis vabastas ministeeriumid ja teised põhiseaduslikud institutsioonid raamatupidamisaruannete iga-aastasest eraldi koostamisest. Nendel aruannetel puudus tegelik tarbija. Tänu liigsete aruannete koostamise lõpetamisele on säästetud suur hulk tööaega ja vaeva nii ministeeriumides kui ka Riigikontrollis. Nende ebavajalike raamatupidamisaruannete kaotamise ettepaneku tegin Riigikogule 2013. aastal, tutvustades siin saalis riigikontrolörina esimest korda Riigikontrolli aastaaruannet. Täna, kui tutvustan teile viimast korda aastaaruannet, on mul rõõm nentida, et Riigikontrolli töö tulemusena on bürokraatiat vähemaks jäänud.

Et aeg liigub kiiresti, on täna põhjust alustada riigi arvepidamise auditeerimise uuendamisega ning võtta veelgi enam kasutusele võimalused, mida pakub tehnoloogia areng. Riigikontroll on valmis hakkama vedama arendusi, mille tulemusel finantsauditite tegemine muutub väga suures osas automatiseerituks. See annab võimaluse keskenduda suuremat lisandväärtust loovatele audititöödele. Tehnoloogia võimaldab mustrite ja ebaloogilisuste väljatoomise abil fookustada tähelepanu sinna, kus on vaja just inimese hinnangut. Sellest võidaks eriti just arvepidamisega tegelevad riigiasutused ise. Sellelaadseid tehnoloogilisi arendusi ei saa aga paraku teha Riigikontroll üksinda – see nõuab laiapõhjalist kokkuleppimist, planeerimist ja kavandatu elluviimist. Kuid see ei ole midagi ennekuulmatut ega üle mõistuse käivat. Lihtsalt tuleks ette võtta ja ära teha.

Head kuulajad! Riigikontrolli tänavuses ülevaates riigi vara kasutamise ja säilimise kohta on üks osa pühendatud riigieelarve mõistetakse ja selguse teemale. Kuna eelarve üle otsustamise õigus on Riigikogu tähtsaimad õigusi, olen tänulik, kui võtate aega ja süvenete mõtetesse, mis Riigikontroll soovib teieni tuua. Kui riigieelarve võrreldavus riigieelarve täitmise aruandega on aastate jooksul vähehaaval paranenud, siis ülevaade sellest, milleks eelarves ettenähtud summasid võib kasutada, on Riigikontrolli hinnangul pigem halvenenud. Ka Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjon leidis oma raportis aasta tagasi, et praegune riigieelarve on Riigikogu liikmetele raskesti mõistetav. Komisjoni raportist nähtub, et riigieelarvest sisuliselt arusaamiseks on tarvis süvitsi tunda raamatupidamist, rahandus- ja majandustermineid ning leida väga palju aega eri materjalide koos analüüsimiseks. Riigikontroll on korduvalt nentinud, et eelarve arusaadavuse parandamine on Riigikogu liikmete endi kättes. Just parlament saaks väga selgelt valitsusele öelda, missugusel viisil peab eelarve olema esitatud, et iga maksumaksja saaks seda kätte võttes aru, mida tema raha eest tehakse, kuhu raha kulub ja kust see raha tuleb. Kes soovib näha, kuidas oli koostatud Riigikogule esitatud riigieelarve eelnõu sõjaeelses Eesti Vabariigis, võib läbi astuda riigieelarve kontrolli erikomisjonist. Riigikontroll tegi komisjoni liikmetele faksiimileväljaande 1939/40. aasta eelarvest ja ka valitsusasutuste tegevusaruandest 1938/39. Mõlemad on kättesaadavad ka Riigikontrolli veebis.

Riigieelarve arusaadavuse üks eeldus on sobiva üldistusastmega riigieelarve seadus ning sisukas ja ühtlase kvaliteediga seletuskiri. Selle ühtlusega on aga seni probleeme: sealt on olulist infot puudu või pakutakse liigset ja ebavajalikku. On ette tulnud, et seletuskirjas on küll selgitatud marginaalseid tulusid summades 140 või 300 eurot, kuid näiteks ligi 33 miljoni euro kohta pole mingit selgitust, mis selle tehingu sisu on ja miks seda vaja on. Sellelaadseid näiteid olen toonud siin saalis varemgi, ja seda ka

kümnete miljonite kulutamise kohta, mille sisu selgituseks ei leia seletuskirjast midagi. Tulevikus muutub olukord veelgi, kui tegevuspõhise eelarvestamise korral koostatakse riigieelarve tulemusvaldkondade ja programmide kaupa, mille loetelu määrab valitsus. Valitsusel on võimalik nende valdkondade ja programmide sisu omal äranägemisel ja soovitud regulaarsusega muuta. Jah, valitsus näeb selles võimalust kasutada eelarveraha paindlikult. Teisalt võib see vähendada Riigikogu ja avalikkuse võimalust eelarveotsuseid jälgida ning nende tegemistel soovi korral kaasa rääkida. 2017. aasta juunis vastu võetud riigieelarve seaduse muutmise seaduse järgi väheneb aastaeelarve seadusega määratavate kulude informatiivsus veelgi.

Teie kui parlamendi liikmed olete avaldanud selget tahet, et ei soovi edaspidi kinnitada eelarves kulude majanduslikku otstarvet. See tähendab, et te ei määratle enam kulusid tegevuskuludeks, investeeringuteks ja toetusteks, nii nagu see on olnud seni. Kulude otstarbe üle hakkab nüüd otsustama iga valdkonna eest vastutav minister ise. Loodan, et Riigikogu liikmed saavad edaspidi ministritelt nende valitsemisala kulude suuruse ning nende muutmise põhjuste ja vajaduste kohta ammendavat infot. Kahtlemata ongi Riigikogu otsustada, mil määral ta soovib eelarveprotsessis osaleda ja milliseid viise selleks kasutada. Kindlasti on võimalik lähtuda põhimõttest, et Riigikogu usaldabki eelarveprotsessi peamiselt valitsusele, kelle ta on ametisse pannud, ning pigem kinnitab eelarvet tervikuna vastu võttes usaldust valitsuse vastu. Polegi ju ilmselt mõistlik, et Riigikogu tegeleks üksikute kuluartiklite ja objektidega. Küll aga peaks valitsus olema valmis sellise eelarveprotsessi puhul selgitama ja põhjendama Riigikogule ja avalikkusele operatiivselt, miks on tehtud üks või teine põhimõtteline valik. Selle kõige juures on siiski peamine, et Riigikogu, kes peab valitsuse esitatud kulude plaanile heakskiidu andma, teadvustaks oma otsuste-valikute sisu ja tagajärgi. Ta peab teadvustama valdkondi, kus on eriti oluline hoida toimivat kaalude ja vastukaalude süsteemi, seda ka täitevvõimu ja seadusandliku võimu teljel. Pean silmas sellelaadseid põhimõttelisi muudatusi, nagu tänavune otsus korrigeerida eelarvepositsiooni reegleid, lubades 0,5%-list struktuurset puudujääki, ja seda teatud eritingimustel. Kahtlemata on Riigikogul täielik õigus meie endi reegleid Euroopa Liidu üldreeglistiku raamides paindlikumaks muuta. See paindlikumaks muutmise varu pole ka praegu veel täies ulatuses kasutusele võetud, vaid alles poolenisti: Euroopa Liidus on lubatud struktuurne puudujääk 1%. Nagu praktika on aga seni näidanud ja näitab ilmselt ka edaspidi, võib Eesti enda ja Euroopa Komisjoni hinnang meie struktuursele tasakaalule olulisel määral erineda. Põhjuseks on erinev metoodika ja selle sobivus või mitesobivus meie mõningate eripärade valguses. Ka need vaidlused Euroopa Komisjoniga on kestnud juba aastaid.

Kuid üldiselt võib nentida, et stabiilsetel aegadel on nii majanduslikus kui ka poliitilises plaanis selline rahanduslik paindlikkus targalt toimetava valitsuse käes väga tõhus vahend edendada riigi elanike elujärge. Majanduslikult muutlikel aegadel – olgu siis buum või kriis, vahet ei ole – ja poliitiliselt turbulentsetel päevadel varitseb aga oht, et see moonutab valitsuse ja avalikkuse silmis riigi rahanduslikku tegelikust ning tekitab niigi muutlikes oludes segadust juurde. Ja siis ei ole oluline, kas meie potentsiaalne majanduskasv on prognoosi järgi pisut suurem või väiksem kui meie hinnanguline maksimaalne sooritusvõime. Tähtis on see, kuidas sellised reeglimuudatused mõjutavad valitsuse hoiakut ning otsuseid tulevikus, ehk kas teatud kiusatusele näha lubatud miinuses täiendavat tulu ja püsiva kulutamise allikat suudetakse vastu panna.

Seega oluks Riigikontrolli seisukohast tervitatav, kui eelarvepositsiooni reeglite paindlikumaks muutmiseks kaasnenuks vastukaaluks otsus, millega Riigikogu oleks kehtestanud stabiliseerimisreservi optimaalse suuruse ja reegli, et kui eelarve pole tasakaalus, siis suurenevad sissemaksed stabiliseerimisreservi. Oleks arukas, kui riik suurendaks jätkusuutlikult stabiliseerimisreservi kokkulepitud tasemeni, suunates sinna näiteks iga-aastase riigieelarvega teatud summa – seda lisaks Eesti Panga kasumieraldisele, mis ei ole kuigi suur, või muule erakorralisele tulule. Riigi reservide hoidmise ja kogumise poliitika ning põhimõtted oleks mõistlik sätestada riigieelarve seaduses, nende nõuete täitmise kontroll võiks olla Riigikogu pädevuses.

Miks ma seda eri reservide kogumist nii palju rõhutan? Aga sellepärast, et keskvalitsuse osa riigi likviidsusreservis ammendus juba 2015. aasta sügisel ehk kaks aastat tagasi. See ei tähenda muidugi, et riigil oleks raha otsas. Ei ole. Kuid see tähendab laias laastus, et mis sisse tuleb, see ka kohe välja läheb, ja jääb veel puudugi. Meenutan, et riigil on raha kahes reservis: need on stabiliseerimisreserv ja likviidsusreserv. Räägime nüüd viimasest.

Likviidsusreservis on lisaks keskvalitsuse enda rahale hoiul kahe avalik-õigusliku isiku, Eesti Haigekassa ja Eesti Töötukassa raha, samuti riigi sihtasutuste, Euroopa Komisjoni poolt Euroopa Liidu toetusteks

ettemakstud raha. Kui keskvalitsusel pole likviidseid reserve, siis on tavapärane, et kui kulutusi ja tasumist ei ole võimalik vältida või edasi lükata, finantseerib riik oma kohustusi laenu või arvelduskrediidiga. Rahandusministeerium on laenu ja arvelduskrediidi asemel kasutanud likviidsusreservis olevat haigekassa ja töötukassa raha, sest see on ministeeriumi hinnangul olnud soodsam kui laenuvõtmine. 2017. aasta septembri seisuga oli valitsus ajutiselt oma jooksvate kulude ning kohustuste katmiseks kasutanud ligikaudu 340 miljoni euro ulatuses avalik-õiguslike isikute – töötukassa ja haigekassa – raha, mida alates 2012. aastast hoitakse riigikassas. Rõhutan: see ei tähenda seda, et kui valitsus ei oleks kasutanud haigekassa ja töötukassa raha oma igapäevakulude katteks, siis oleks inimeste ravimiseks ja töötute koolitamiseks kuskilt juurde ilmunud 340 miljonit eurot vaba raha. Ei, seda mitte. Valitsus peab tagama, et töötukassa ja haigekassa makseteks on igal ajahetkel raha olemas, ja tõesti pole seni häireid ei haigekassa ega töötukassa väljamaksetes olnud. Samas vajaks selline avalik-õiguslike isikute raha kas või ajutine kasutamine riigi jooksvate kulude katteks, kui see on tõesti Riigikogu kindel tahe, õigusselgust. Ja selguse huvides tuleks see tahe lisaks riigieelarve baasseadusele seadustada ka õigusaktides, mis käsitlevad töötukassa ja haigekassa tööd. Õigusselguse saamist ja seaduste omavahel kooskõlla viimist toetab ka õiguskantsler. Ja mul oli hea meel kuulda, et mõni minut tagasi lubas rahandusminister need seadused ka kooskõlla viia.

Austatud Riigikogu liikmed! Aastate jooksul on palju räägitud, et valitsuse ja Riigikogu mängumaa eelarveotsuste tegemisel on tegelikult väike, sest suurem osa raha on juba seaduste ja muude otsustega n-ö ette kinni pandud, fikseeritud. Sellised fikseeritud kulud moodustasid Rahandusministeeriumi andmetel 2016. aastal 78% riigieelarve mahust ning prognoosi kohaselt moodustavad aastal 2020 peaaegu 80% riigieelarve mahust.

Millest fikseeritud kulud koosnevad? Seda infot pole paraku aastaid Riigikogu ega Riigikontroll saanud. Muide, alates käesolevast aastast ei räägi valitsus fikseeritud kuludest enam ka eelarve seletuskirjas, sest väljatöötamisel olevat uus arvestamismetoodika. Paremini laekuvad maksud on summaarselt küll rohkem või sama palju raha valitsuse käsutusse andnud, kuid laekumiste kasvu sööb ära meie elanikkonna vananemise ja muude demograafiliste aspektidega seotud kulude kasv. Möödunud aastal moodustasid sotsiaal- ja tervishoiukulud 47% riigieelarve kogukuludest. Aastaks 2020 kasvab see osakaal Rahandusministeeriumi hinnangul 50%-ni. Süsteemi arendamiseks jääb igal aastal raha proportsionaalselt üha vähemaks. Riik on osaliselt seda vaba raha nappust saanud oma arengu, funktsioonide ja investeeringute rahastamisel leevendada, kasutades tagastamatut välisabi, eelkõige toetusi Euroopa Liidult. Viimase kümne aasta jooksul on keskmiselt ligikaudu pool valitsussektori investeeringuist ja ca 11% Eesti riigieelarve kuludest tehtud välistoetuste abiga. Välisabi on aga olemuslikult mõeldud meie arengule tõuke andmiseks – seda mainis ka rahandusminister –, millegi käimalükkamiseks. Sellest on Eestile tõesti palju abi olnud. Meil on põhjust olla teiste riikide maksumaksjatele selle kingi eest tänulikud. Kuid me ei saa ega tohigi jääda lõputult vaatama omamoodi nõudliku ootusega jõukamate liikmesriikide poole, pidades seesugust abi loomulikuks ja vääramatuks osaks meie elust ning sissetulekutest. On isekas arvata, et keegi teine peabki meile raha andma. Erinevatel põhjustel terendabki nüüd aeg, mil Eesti saadav välisabi hakkab kahanema. Euroopa Liidu uuel eelarveperioodil Eestile eraldatava raha hulk pole muidugi veel teada. Ent isegi kui mitte arvestada Ühendkuningriigi Euroopa Liidust lahkumise mõju, väheneb see abi Rahandusministeeriumi esialgsel hinnangul umbes 40% ehk ca 1,5 miljardi euro võrra. Praegusel perioodil on Eesti kasutada euroraha kokku 4,4 miljardit. Kui sellest maha arvestada põllumajanduse ja kalanduse toetused, mille jagamine käib erialusel, siis on meil kasutada 3,5 miljardit eurot.

Riigikontrolli tänavune aastaülevaade keskendub just välisabirahale ja selle kasutamise tulevikule. Selle täienduseks avaldab Riigikontroll lähinädalail ka eraldi teemakohase auditi tulemused, mille juures on lisad eri valdkondade kohta. Loodetavasti on Riigikogu valdkondlikel komisjonidel nendest materjalidest abi teema teadvustamisel.

Poolteist kuud tagasi, 26. septembril möödus 30 aastat päevast, mil Tartu ajalehes Edasi ilmus IME ehk isemajandava Eesti programm, mis on olnud väga oluline, sümboolne tähis Eesti iseseisvuse taastamiseni viinud sündmuste teel. Ja kuigi aeg ja kogu Eesti on nüüdseks täiesti muutunud, on toonane lõoklause aktuaalne ka nüüd: Eesti peaks suutma end ise ära majandada. Meil on mitmes valdkonnas välja kujunemas omamoodi välisabisõltuvus. Näiteks riigi teedevõrgu arendamist finantseeritakse aastatel 2014–2020 ca 36% ulatuses Euroopa Liidu toel. Samuti on peamiselt eurotoetustest rahastatud töövõimereformi elluviimist ning finantseeritakse mitmete tööturuteenuste pakkumist. Ettevõtluse ja regionaalarengu rahaline toetamine toimub ca 85–90% ulatuses Euroopa Liidu

fondidest.

Kuid välisabi pole mõeldud millegi püsivalt ülevõtmiseks, seda enam, kui üks või teine ülesanne kuulub riigi püsiva iseloomuga funktsioonide hulka. Minu arvates peab üks riik, kui ta tahab olla elujõuline ja kestlik, oma funktsioneerimise üles ehitama sellele rahale, mida ta ise on suuteline oma rahva käte ja ajudega teenima. Ma ei kahtle, et Eesti riik seda suudab – me ei ole kunagi olnud materiaalselt nii jõukad kui praegu. Kuid me suudame oma ühiskonna arengut ja jõukust suunata ning kasvatada paremini ja tulemuslikumalt, kui valmistume eluks ilma välisabita piisavalt varakult ja läbimõeldult. Muu hulgas tuleb arvesse võtta ka seda, et olulised rahastusotsused mõjutavad riigi arengut üle eelarveaastate, ent riigi eelarvestrateegiaga tegeleb üksnes valitsus ja Riigikogu puutumus sellega on pigem kinnitamisjärgne, informatiivne, teadmiseks võttev.

Arvestada tuleb ka seda, et Euroopa Liidu eelarveperiood ulatub üle Eesti valimisperioodide, ning seda, et valitsusel pole praegu meie eurorahasõltuvuse ulatusest täielikku pilti. Rahandusministeeriumi hinnangul võib Euroopa Liidu uuel eelarveperioodil meile eraldatava raha hulk väheneda 150–200 miljonit eurot aastas. Millega seda võrrelda? Näiteks läheb meile hinnanguliselt umbes sama palju maksma uuest aastast jõustuv tulumaksuvaba miinimumi tõus. Ühest küljest on see 150–200 miljonit eurot suur hulk raha, mille kadumine Eesti majanduses kindlasti tunda annab. Niisama kindlasti mõjutab see ka valitsuse suunatud investeeringuid ning tegevusi, mida suurel määral rahastatakse Euroopa struktuuritoetustest. Teisest küljest ei ole paarsada miljonit ka hoomamatult suur summa. Toogem võrdluseks kas või see, et terve riigi peale aastas vähem saadava euroraha eest saaks renoveerida ilmselt vaid kaks Tallinna linnahalli või ehitada paar Eesti Rahva Muuseumi. Ja sama palju maksavad Eesti-Soome elektriühenduse Estlink 2 jaoks vajalikud mere- ja maakaablid.

Kui Riigikontroll küsis ministeeriumidelt, kas neil on plaan, milliseid praegu euroraha eest finantseeritavaid tegevusi vähendada või millised sootuks lõpetada, siis arvasid ministeeriumid, et umbes 90% ulatuses on vaja jätkata kõike praegu tehtavat ka Euroopa Liidu uuel eelarveperioodil. Kui uus eelarveperiood tuleb seitsmeaastane, siis on investeeringute ja tegevuste samal tasemel rahastamiseks vaja aastatel 2021–2027 vähemalt 3 miljardit eurot, mis praegu tuleb Euroopa Liidult. Kui Riigikontroll küsis ministeeriumide ametnikelt, kuidas seda kõike euroraha vähenemise või puudumise korral finantseerida, olid kaks põhilist vastust: "Ei tea." või "Riigieelarvest." Kust ja kuidas raha riigieelarvesse peaks saama, Riigikontroll enam küsima ei hakanud.

Igatahes võiks valitsus juba praegu oma plaane tehes lähtuda põhimõttest, et iga abi on olemuselt ühekordne ja seda ei saa sisse programmeerida riigi igapäevasesse toimemudelisse. Samuti tuleks end hakata harjutama mõttega, et Eesti muutub abi saajast abi andjaks. Tuleks läbi mõelda, mis meie eelduste kohaselt meie panustatava raha toel võiks Euroopa mastaabis muutuda.

Rahandusministeeriumi ametnikud on Riigikontrollile öelnud, et euroraha vähenemisega seotud probleemid lahenevad n-ö töö käigus, eelkõige riigi eelarvestrateegia ja aastaeelarve koostamise käigus. Siinkohal juhin veel kord teie tähelepanu, et eelarvestrateegia ei kuulu nende dokumentide hulka, mida Riigikogu arutaks. Need teemad paistavad aga olevat siiski nii olulised, et Riigikogu võiks kinkida oma tööaega nende läbimõtlemisele ning valitsuse orienteerimisele. Aga ka see, kas selle teemaga tegelda või mitte, on selgelt Riigikogu enda otsustada.

Head Riigikogu liikmed! Nagu ma juba riigieelarve reeglistikku käsitledes toonitasin, on praegusi häid aegu mõistlik kasutada, et valmistuda aegadeks, mis ei ole nii head. Tuleks koguda reserve ning kulutuste kasvu ohjamiseks ja uute tulude tekkimise soodustamiseks reforme läbi viia. Nii on oluline, et valitsus toetaks just neid tegevusi, mis on end ajanud tõestanud kui tulutoovad: need on hariduse edendamine ning ettevõtlikkuse, loovuse, innovaatilisuse ja leidlikkuse soosimine. Ajas on end tõestanud ka vajadus korraldada riiki mõistuspäraselt ja tõhusalt.

Ka erinevaid reforme tehes võiksime küsida, õigemini peaksime endalt küsima, milline osa neist loob majanduses lisandväärtust. Seejuures ei tohi unustada ka ühiskondlikku sidusust ja ebavõrdsuse vähendamist. Ja pole liigne taas meelde tuletada juba korduvalt kõneks olnud vajadust kriitiliselt hinnata kõike, millega riik praegu tegeleb, ja mõelda läbi, mis on tõesti vajalik, millest võiks aga loobuda. Seda tuleks teha sõltumata sellest, kas välisabi voog jätkub samamoodi või väheneb. Valikute tegemisel aitab meid lihtne küsimus: kas me teeksime seda või teist ning praegusel moel ka siis, kui peaksime kõik selle otsusega kaasnevad kulud ise kandma? Ja enne kui vastata, võiks võtta aega järelemõtlemiseks. Praegu on selliseks mõtteharjutuseks sobiv aeg.

Täna teid tähelepanu eest! Aitäh Riigikogu eelmisele ning praegusele koosseisule koostöö eest!

### **15:14 Aseesimees Enn Eesmaa**

Suur aitäh! Ettekandjale on küsimusi. Palun, Andres Ammas!

### **15:14 Andres Ammas**

Aitäh, lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! See on üks väärt dokument. Aitäh teile ja palun see tänu edasi öelda kõigile oma kolleegidele ja alluvatele Riigikontrollis! Aga mul on väike mure, kas saame meie ja kas saavad meie järeltulijad siin Toompeal ka edaspidi sama häid ülevaateid analüüsimiseks. Kaks ja pool aastat riigieelarve kontrolli erikomisjonis on mul võimaldanud tundma õppida mitut teie töötajat, eriti on mulle sümpatiseerinud härra Tarmo Olgo ja proua Airi Mikli seisukohad. Nüüdseks on üks neist ametist lahkunud, teise ametinimetust ja ilmselt ka kohustused on muutunud. See on tõenäoliselt seotud muudatustega teie sisemises struktuuris ja töökorralduses. Kas need muudatused Riigikontrolli töökorralduses aitavad ikka kaasa sellele, et edaspidi sama häid auditeid tehakse ja me sama häid ülevaateid saame?

### **15:15 Riigikontrolör Alar Karis**

Hea küsija, tänan selle küsimuse eest! Jah, iga institutsioon muutub ajas ja ei ole ka Riigikontroll mingi erand. Struktuurimuudatus sai ette võetud eelkõige eesmärgiga, et õigus otsustada ja kohustused oleksid ühes kohas. Teisisõnu me vähendasime juhtimisahelaid ja panime vastutuse rohkem nendele inimestele, kes sisuliselt audititega tegelevad ja auditeid juhivad. Auditijuhtidel peavad olema selgelt piiritletud kohustused ja vastutus. Ma olen küll veendunud, et meie inimesed suudavad edaspidigi anda mitte ainult sama häid raporteid – tänan selle komplimendi eest! –, vaid suudavad kindlasti veelgi paremaid ülevaateid koostada.

### **15:16 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Krista Aru!

### **15:16 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud härra Karis, tänan samuti väga korrektse ja sisulise raporti eest, aga ka esitatud aruande eest! Minu küsimus puudutab riigieelarve tegevuspõhiseks muutmist. Härra rahandusminister viitas oma vastuses, mille ta paberilt maha luges, et see tegevuspõhiseks muutmine on seaduses fikseeritud ja et tema ei saa aru, miks riigikontrolör viitab, et see ei ole kõige parem arengusuund. Kuidas teie selgitaksite seda, miks Rahandusministeerium nii kindlalt püsib sellel kord võetud kursil, kuigi pilootprojekti raames tegutsenud Haridus- ja Teadusministeerium väidab, et see ei anna head ja läbipaistvat pilti riigieelarvest?

### **15:17 Riigikontrolör Alar Karis**

Hea küsija! See võiks küll rohkem olla Rahandusministeeriumi selgitada, miks nad jätkavad seda poliitikat. Me oleme juhtinud sellele tähelepanu juba siis, kui tegelikult ei olnudki veel plaanis tegevuspõhisele eelarvele üle minna. Aga paraku see pilootprojekt võeti käsile, ja seda suhteliselt keerulises ministeeriumis. Vastuargument on alati olnud see, et andke aega – praegu on veel vara öelda, võib-olla võtame ühe ministeeriumi veel ja siis veel ühe ministeeriumi. Ja siis ühel hetkel on juba pooled ministeeriumid pilootprojektiga hõlmatud ja siis kindlasti tagasiteed enam ei ole. Miks on võetud just see aluseks? Ma ei oska öelda. Nii Euroopas kui mujal maailmas on väga erinevaid viise, kuidas seda poliitikat ajada. Eks see taandubki ehk lihtsalt sellele, et osa inimesi on lugenud ühtesid raamatuid ja osa inimesi on lugenud teisi raamatuid. Ja siis see, kes on lugenud ühte teatud raamatut ja juhuslikult istub ametitoolil, kus tal on võimalus riigis teatud ettepanekuid teha, siis ta neid ka teeb. Sellepärast me nii kaugel oleme, kus me oleme. Ma ei taha ironiseerida. Ma tahan öelda, et ilmselt on natuke tõesti vaja aega, et hinnata, kas see poliitika on ennast õigustanud või mitte. Aga tähtis on see, et kui me jõuame selgusele, et see ei ole õige tee, et siis me peatuksime seal, mitte ei liiguks edasi.

### **15:19 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Külliki Kübarsepp!

### **15:19 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea aseesimees! Aitäh, härra Karis, teile selle ettekande eest! Minu jaoks oli üks sõnum teie ettekandest eriti märkimisväärne: valitsusel puudub täielik ülevaade, kui sõltuvad me Euroopa Liidu vahenditest oleme. Kas sellest võib ka järeldada, et teie arvates oleks Eestil mõistlik oma käitumine Euroopa Liidu raamides paindlikumaks muuta ja paindlikumaid võimalusi taotleda? Kas sellest võib järeldada, et ministeeriumil üleüldse puudub arusaam, kas on võimalik oma vahendite kasutamist paindlikumaks muuta või mitte? Ma just praegu puutun kokku elektrilevi viimisega maale. Mulle on jäänud mulje, et seda tervikülevaadet ei ole ega pingutata ka selle nimel, et saada aru, mis on Euroopa Liit ja millised on tema vahendite kasutamise võimalused.

### **15:20 Riigikontrolör Alar Karis**

Hea küsija! Eks see ole küsimus nendele, kes peaksid vastama, kas nad saavad aru või ei saa aru. Ma siiski arvan, et siin-seal ministeeriumides on see arusaamine olemas. Ka see arusaamine, et peaks vaatama, kui kaua ja mismoodi on välisabi kasutades võimalik edasi minna. Teatavasti ka Euroopa Liidu raha on eelarve osa ja selles mõttes see ei olegi nagu eristatav. Teadaolevalt mõned ministeeriumid ja mõned ametnikud vaikselt väljumisstrateegiat koostavad, kas siis endale sahtlisse või muul eesmärgil, aga sellist tervikut ei ole. Aga ka minister ütles siin, et plaanis on hakata selles suunas liikuma. Ma arvan, et kui selles suunas liigutakse, siis on ka Riigikontroll natuke sellele kaasa aidanud.

### **15:20 Aseesimees Enn Eesmaa**

Aivar Sõerd.

### **15:20 Aivar Sõerd**

Austatud eesistuja! Austatud riigikontrolör! Tänan ka omalt poolt sisuka ettekande eest ja tahan öelda, et muidugi on hästi tänuväärne, et olete päris palju pühendanud tähelepanu riigi rahareservidele. Te arutasite seda ka ministeeriumiga, et võiks kehtestada stabiliseerimisreservi optimaalse suuruse reegli ja selle optimaalse suuruse kindlaks määrata. Rahandusministeeriumi suhtumine on väga imelik. Nad ütlevad, et reserve pole nagu eriti üldse vaja ja kui riik raskustesse jääb, siis on igasugused abimehhanismid ja on võimalik ka pöörduda teiste riikide poole finantsabi saamiseks. Kas olukorras, kus Rahandusministeerium ei taha stabiliseerimisreservi optimaalse suuruse reeglit kehtestada ja kus me samas teame, et stabiliseerimisreserv on vaid natuke üle kriisieelsest, krooniaegsest tasemest, võiks kokku leppida, et teeme selle siis ise ära? Kas Riigikontroll võiks koos Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjoniga selle optimaalse suuruse ise määrata?

### **15:22 Riigikontrolör Alar Karis**

Tänan küsimuse eest! Eks seaduste muutmine ja seaduste tegemine on Riigikogu ülesanne, mitte niivõrd Riigikontrolli ülesanne. Riigikontroll saab kindlasti selleski valdkonnas ettepanekuid teha ja me olemegi neid teinud. Ma ei oleks nii lootusetult häälestatud nagu teie. Te ütlesite, et midagi nagu ei juhtu ja midagi ei muutu. Täna me kuulsime, et haigekassa ja töötukassa seadused on ikkagi plaanis kooskõlla viia. Selle üle on olnud suhteliselt pikk vaidlus Rahandusministeeriumiga. Reegel on lihtne: lihtsalt ei tohi alla anda ja tuleb jätkata. Kui ollakse veendunud oma sammude või oma ettepanekute õigsuses – ja kui neid samme saab teha Riigikogus –, siis ma arvan, et need asjad hakkavad lõpuks juhtuma.

### **15:22 Aseesimees Enn Eesmaa**

Peeter Ernits.

### **15:22 Peeter Ernits**

Tänan, hea juhataja! Hea ettekandja, aitäh järjekordse värske õhu sõõmu eest! Harva kuuleb selliseid asju. Aga mind teeb murelikuks see, et me oleme tosinkond aastat olnud juba n-ö ülalpeetava rollis, eriti mõned valdkonnad: teedehitus, ettevõtlus, töövõimereform. Kuid nüüd peab ülalpeetav varsti ise hakkama saama ja meil tuleb see 200 miljonit igal aastal leida. Ma loen siit, et hariduse kvaliteet hakkab suure tõenäosusega langema, elu maal jääb soiku ja väljaränne linnadesse suureneb, teede ja raudteede kvaliteet langeb, samuti hooldekodude tase jne. Kust kohast see 200 miljonit, ehkki see on

väike osa riigieelarvest, siiski igal aastal leitakse? Kas näiteks EAS-i 5000-eurosed lõunad enam ei ole võimalikud?

#### **15:24 Riigikontrolör Alar Karis**

Täna küsimuse eest! Ma vastaksin nii, nagu Rahandusministeeriumi ametnik vastab: riigieelarvest tuleb see raha. Aga jah, küsimus on, kust see raha riigieelarvesse tuleb. Riigieelarve on ju viimastel aastatel selgelt kasvanud, aga teiselt poolt teatavad valdkonnad söövad aina rohkem raha ära. Need on poliitilised otsused. Selles mõttes ei ole sõna "riigieelarve" üldse vale sõna. Kui vaadata riigieelarve sisusse, siis tuleb need valikud lihtsalt teha – kõike ei saa teha, mõni asi tuleb tegemata jätta või edasi lükata. Nii lihtne see ongi ja te teate seda ilmselt paremini kui mina. Aga eelkõige on ikkagi oluline, et meie riigi eelarve suureneks, siis too 200 miljonit ei tundu nii suur summa, kui see praegu tundub.

#### **15:24 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Monika Haukanõmm!

#### **15:25 Monika Haukanõmm**

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus on sotsiaalkindlustusfondide raha kasutamise kohta. Nii teie kui ka õiguskantsler olete sellele juba korduvalt viidanud, et Rahandusministeeriumi tegevus sellisel moel, et kasutatakse reservide raha igapäevakulude katteks, ei ole õiguspärane. Samas te olete väga optimistlik ja usute, et kui jonni mitte jätta, siis äkki sedagi seadust muudetakse. Rahandusministeerium ilmselt ei leia, et seda on väga vaja muuta. Kuidas teile tundub, kas põhjendus, et nii tuleb riigile odavam, on piisav selleks, et rikkuda seadust või seadusest sellisel moel aru saada? Teie aruandest tuleb välja, et sotsiaal- ja tervishoiukulud hakkavad edaspidi moodustama juba rohkem kui 50% meie kogukuludest. Seega tekib suur oht, kui me kasutame reservide raha tegevuskulude katmiseks ja mitte selleks, milleks tulevikus vaja on.

#### **15:26 Riigikontrolör Alar Karis**

Täna küsimuse eest! Minu optimism baseerub usaldusel, sest rahandusminister ise ütles siin täna, et need seadused viiakse kooskõlla. Kui ta seda ei tee, siis ma usun, et te hoiate olukorral silma peal ja arutate, miks siis üks minister valetab Riigikogu liikmetele. Nii et sealt on pärit minu optimism. Ja meie rõhumeigi pigem sellele, et kõik peab olema seaduslik. Rahandusministeerium väidab, et see tee on odavam kui arvelduskrediiti võtta, laenu võtta. Aga see tuleks seadustada. Ja tõenäoliselt tuleks siis määrata mingi piir, kust allapoole ei tohiks minna, sest tegemist on ju mõnes mõttes ikkagi võõra rahaga. Inimesed on usaldanud oma raha riigikassasse ja nad tahavad olla kindlad, et kui nad hätta jäävad, siis sealt ka abi saab.

#### **15:26 Aseesimees Enn Eesmaa**

Maris Lauri, palun!

#### **15:26 Maris Lauri**

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea riigikontrolör, täna ettekande eest! Ma küsin Euroopa Liidu rahaeraldiste vähenemise kohta. See on tegelikult teada ammu, aga valmisolek lahendust leida on endiselt nõrk. Teie ettekandest selgus sama, mida mina olen kogenud: öeldakse, et kuskilt tuleb raha leida, aga me ei tea, kust seda saab. Ilmselt tuleb võtta eelarvest. Ma saan aru, et selle kohta on peagi välja tulemas teemaaudit. Aga järsku on võimalik juba praegu natuke seda teemat avada? Millistes valdkondades see, ma ütleksin, abitus tuleviku ees kõige rohkem silma paistab?

#### **15:27 Riigikontrolör Alar Karis**

Aitäh selle küsimuse eest! Tegelikult on selles aastaaruandes need asjad välja toodud. Need ongi ministeeriumide enda vastused, kus nad kõige rohkem probleemi näevad. Need ei ole nagu Riigikontrolli või riigikontrolöri pakutud probleemkohad. Aga mis puudutab neid üksikuid auditeid, siis paraku ma ei saa nende sisu tutvustada. Seal on juba seadus risti ees: enne kui me ei ole ministeeriumidest vastuseid saanud, ei ole meil õigust auditite järeldusi avaldada. Paraku oleme praegu olukorras, kus osa ministeeriume on suutnud need vastused anda, osa ei ole, kuigi ma valitsuskabinetis

palusin ministritele edasi öelda palve, et nad annaksid vastused, et me saaksime siin juba täna sellest täpsemalt rääkida. Aga paraku on ametnikke, kes on teatanud, et neil on oma kooskõlastamise ring ja nad alustavad sellega umbes järgmisel nädalal. Aga ma arvan, et lõppkokkuvõttes me ei kaota mitte midagi. Eks need auditid saavad tehtud ning Riigikogu komisjonid ja Riigikogu suur saal, kui ta soovib, saavad nende tulemusi arutada. Ma arvan, et siin on küsimus pigem nädalates, mitte kuudes.

#### **15:29 Aseesimees Enn Eesmaa**

Urmas Kruuse.

#### **15:29 Urmas Kruuse**

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te olete oma ettekandes väga palju tähelepanu pööranud eelarvele ja viidanud ka talupojamõistusele, vajalikele säästudele ja oma rahavoogude planeerimisele. Nagu te mainisite, vastasid ametnikud tulevikus vähenevate Euroopa Liidu rahavoogude kohta, et küll tuleb raha riigieelarvest ja muudest allikatest. Riigis on tõepoolest ellu kutsutud erinevaid reforme, näiteks töövõimereform, mis oma olemuselt ei ole nagu lihtsalt ühe müüri ehitamine, vaid väga pikaajaline protsess. Kas tõesti pole tehtud analüüse, millised saavad olema tuleviku rahavood ja mille arvel kõike seda tehakse? Kas seda ei ole siis püütud kuidagi ette ennustada? Valitsus on ju meile siin Riigikogus mitmeid kordi kinnitanud, et viib 2021. aastal eelarve tasakaalu. Arvestades ka neid riske, mida teie siin märkisite, kaasa arvatud Euroopa Liidu raha vähenemine seoses meie rikkuse kasvuga, tekib tõesti küsimus, kas neid analüüse ei ole.

#### **15:30 Riigikontrolör Alar Karis**

Mis puudutab töövõimereformi, siis meie ka oma ühes varasemas auditis juhtisime tähelepanu, et see protsess käivitus Euroopa Liidu raha toel. Arusaadav, et see ei ole odav, et selleks on vaja ressursse juurde ja sellega peavad asjaomased ministriumid arvestama. Ma ei oska öelda teile praegust seisust, kas konkreetselt töövõimereformiga on kuidagi edasi liigutud ka selles mõttes, et on mingi plaan selleks ajaks, kui praegune periood läbi saab ja eurotoetused vähenevad. Ma pigem kardan, et me oleme sellega samas seisus nagu teisteski valdkondades, kus euroraha on väga tähtis.

#### **15:31 Aseesimees Enn Eesmaa**

Helmut Hallemaa.

#### **15:31 Helmut Hallemaa**

Aitäh, eesistuja! Austatud riigikontrolör Alar Karis, tänan minagi teid hästi põhjaliku ja sisulise ülevaate eest ja siinse ettekande eest! Mul on tegelikult omavahel seotud küsimused. Kõigepealt, te olete põhiseaduslik institutsioon ja selles mõttes on teie arvamused hästi autoriteetsed. Omavalitsuste hinnangul korruptsiooniküsimuses ei olnud see kõige õnnestunum, sest ei olnud veenvaid põhjendusi. Ma nüüd küsin niisugust asja. Te ütlesite, et Rahandusministeeriumi ametnikud oskasid küsimusele rahaallika kohta vastata, et nad ei tea seda või et taha tuleb riigieelarvest. Eks ta tulebki, aga oma ettekandes te mitu korda rõhutasite, et see on poliitiline küsimus, kuidas neid asju lahendada. Kui kõrge taseme ametnikega te suhtlesite ja teiseks, mida peaks valitsus tegema, et selle 200 miljoni äralangemisel uued lahendused leida? Te tõite sellest summast rääkides väga ilusaid näiteid, viidates linnahallile ja oma tulevasele töökohale. Ning kas te seda olete hinnanud ja kui olete, siis mis te arvate, kas euroraha on Eestis alati kõige õigemasse kohta läinud? Kui meil seda raha ei oleks olnud, kas me oleks nii palju kulutanud näiteks teedele ja mõne monumendi rajamiseks?

#### **15:32 Riigikontrolör Alar Karis**

Täna küsimuse eest! Neid näiteid, sh kurioosumeid, kuidas Euroopa Liidu raha ja mitte ainult Euroopa Liidu raha on selles muutlikus maailmas kasutatud, ma võiksin siin saalis palju tuua, et ennast ja teid lõbustada. Aga ma ei tee seda. See ongi üks võtmekoht, mis puudutab ka kohalikke omavalitsusi: tuleb läbi mõelda, et kui raha on vähem, siis mida teha. Ka seesama riigieelarve küsimus: võiks sinna sisse vaadata, siis võib-olla jääks mõned rumalused ja lollused tegemata. Ma arvan, et see ongi tee, mida mööda edasi minna. Sellele ma ka viitasin, et praegu on see aeg, kui tuleb hakata nendele asjadele mõtlema. Lisaks kõigele tekitatakse Euroopa Liidu rahaga paljusid püsikulusid juurde. Me võime teed ju

valmis ehitada, aga need on vaja ka korras hoida. Me näeme kas või Tallinna–Tartu maanteel, kuidas euroraha eest tehtud teed on juba vaja korrastada, ja see ei ole odav. Otsused, kuhu me Euroopa Liidu raha paneme, on väga olulised ka sellepärast, et paljudel juhtudel tekib nende tõttu hiljem meie eelarvele lisakulu.

#### **15:33 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Urve Tiidus!

#### **15:33 Urve Tiidus**

Aitäh, juhataja! Lugupeetud riigikontrolör! Viimase paari nädala esinemistel te olete väljendanud sellist elutervet skeptitsismi kahe asja suhtes: need on esiteks Euroopa Liidu rahastus ja teiseks teie tulevast ametit puudutav Eesti Rahva Muuseumi külastatavus. Ma selle kohta kommentaari ei soovi. Aga ma küsin sellist asja. Eestis on nüüd kombeks saanud kirjutada raamat oma tegemistest ja elust. Kui teie peaksite kirjutama raamatu oma aastatest riigikontrolörina, siis mis oleks selle pealkiri?

#### **15:34 Riigikontrolör Alar Karis**

Kindlasti ei oleks selle pealkiri "Raisatult elatud elu" või midagi taolist. Aga esiteks, mul ei ole plaanis ühtegi raamatut kirjutada. Ja ma ei taha ka seda öelda, et elada tuleb nii, et keegi teine sinust raamatu kirjutab. Ent kindlasti iga amet, mida ma olen pidanud, on mulle väga palju juurde andnud. Ma olen kõiki omandatud teadmisi ja oskusi saanud oma järgmistes ametites ära kasutada. Mul on tõesti vedanud, et ma olen saanud elada mitmekesisest elu ja tõenäoliselt saan seda ka edaspidi teha.

#### **15:35 Aseesimees Enn Eesmaa**

Aivar Kokk.

#### **15:35 Aivar Kokk**

Aitäh, juhataja! Hea riigikontrolör! Enne siin küsiti peale kõige muu kulude poole kohta. Sinu meeskond on uurinud ka Rail Balticu teemat. Mida sa arvad, kas järgmistel aastatel Eesti riik kannatab oma eelarvega välja sellise raudtee ehitamise ja selle ülalpidamise?

#### **15:35 Riigikontrolör Alar Karis**

Aitäh küsimuse eest! Eelmisel aastal mina isiklikult käivitasin initsiatiivi, et kolme Balti riigi riigikontrolörid hoiaks Rail Balticul väga hoolega silma peal. Ning sellesse oleks kaasatud ka Soome ja Poola riigikontroll. Ja me ei tee seda viisil, et aastal 2035 tuleme välja raportiga, kus on öeldud, et kõik on valesti tehtud ja raha on raisatud, vaid me teeme neid auditeid paralleelselt sellega, kuidas Rail Balticut ehitatakse. Ma soovitan silma peal hoida meie kodulehel ja vaadata, millal ilmub esimene ühisraport, mis on koostatud koos Balti kolleegidega.

#### **15:36 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Inara Luigas!

#### **15:36 Inara Luigas**

Aitäh! Kasutan võimalust teid kõigepealt kiita ja tänada tehtud töö eest, aga ka küsida, sest seda juhust vist siin Riigikogu saalis enam ei tule.

#### **15:36 Riigikontrolör Alar Karis**

Alati on võimalik arupärimisi teha. Ma olen veel viis kuud ametus.

#### **15:36 Inara Luigas**

Aga ma küsin siiski kohe, ja mitte viimaste aastate kohta. Küsin niiviisi. Tänu Euroopa Liidu struktuurifondide avamisele ja nende raha tulekule Eesti riiki on meie valitsustel justkui tekkinud tunne, et raha meil ikka on. Aastaid tagasi oleme ise tunnistanud, et toimunud on ministeeriumide alluvuses

asutuste meeskondade suurenemine. Kui me nüüd lähitulevikus Euroopa Liidu struktuurifondidest vähem raha saame, kuidas peaks siis käituma riik? Kas peaks kokku tõmbuma, õhemaks muutuma? Milline on teie seisukoht?

### **15:37 Riigikontrolör Alar Karis**

Täna! Minu seisukoht on, et asi ei ole üksnes selles, et umbes 200 miljonit eurot aastas saame vähem Euroopa Liidu raha. See on hoopis laiem küsimus, kuidas edasi toimetada. Kes täna lugesi Financial Timesi, see teab, et seal kirjutati, et Deutsche Bank vähendab kümnete tuhandete võrra oma töötajate arvu – seal on neid vist 97 000. Ja ei vähenda mitte sellepärast, et kuskil jääb raha vähemaks, vaid sellepärast, et tehnoloogia on nii arenenud ja on võimalik kasutusele võtta tunduvalt innovaatilisemaid lahendusi. Nii et tuleks alustada mõttetööd, mida oleks võimalik teha. Millele ma viitasin oma kõnes? Et on palju asju täna võimalik teha masinatega. Ja kui tulevad masinad mängu, siis inimesed jäävad üle ja inimesed on võimalik panna tööle seal, kus inimesi on vaja ja kus robotid hakkama ei saa.

### **15:38 Aseesimees Enn Eesmaa**

Austatud riigikontrolör Alar Karis! Riigikogu loodab teid näha selles kõnetoolis kindlasti veel ka tulevikus, kuid selles rollis oli teil tõepoolest viimane aastaülevaade anda. Me täname teid kõigi nende aastate eest, kõigi nende ettekannete analüütilisuse ja konstruktiivsuse eest! Tundub, et ühe meie kolleegi tehtud ettepanek raamat kirjutada leiaks meie toetust, vähemalt vaimset. Ja kuna võib arvata, et neid kordustrukke tuleb palju, siis, Alar Karis, te võiksite isegi mõõdukalt rikkaks saada. Te ütlesite end kindel olevat, et teie ameti jätkaja on tasemel ja teeb häid ülevaateid. Teie optimismist lähtudes on ka Riigikogu selles kindel. Samas me arvame, et see mees või naine peab tõenäoliselt hakkama väga vara üles tõusma.

### **15:39 Riigikontrolör Alar Karis**

Suur tänu heade sõnade eest! Ma usun, et võib-olla 101-leheküljelise raamatu võib kokku panna, kui ma teist igaühe käest midagi küsin ja te vastused kirja panete.

### **15:39 Aseesimees Enn Eesmaa**

Avan läbirääkimised fraktsioonide esindajatele. Andres Ammas, palun, Eesti Vabaerakonna nimel!

### **15:39 Andres Ammas**

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav riigikontrolör! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Alustan veel kord tunnustussõnadega selle dokumendi koostajate kohta. Julgen öelda, et see on kohustuslik lugemismaterjal kõigile Eesti riigi pärast südant valutavatele inimestele nii siin saalis kui ka kõigis valitsusasutustes, samuti Eesti avalikkuses laiemalt. Paadunud koolipapana julgen öelda, et see on materjal, mida võiks käsitleda gümnaasiumide ühiskonnaõpetuse tundides ja kõrgkoolide seminarides. Tahan siit veel kord, kuigi lugupeetud Alar Karis ka nendel küsimustel kõigil peatus, rõhutada viit minu silmis kõige olulisemat momenti. Esiteks, täna juba mitmel korral jutuks tulnud tegevuspõhine eelarvestamine. Lõplik tõde, kas Rahandusministeeriumi optimism peab paika või mitte, selgub alles aja jooksul. Aga nagu eile tabavalt ütles üks endine rahandusminister: see inimene, kes lugesi läbi tolle raamatu, mille põhjal see printsiip ellu rakendati, on vist juba Eesti tolmu oma jalgadelt pühkinud. Nüüd lihtsalt inertsist jätkatakse midagi, mille tähendusest ja kahjuks ka mille võimalikest tagajärgedest eriti hästi aru ei saada.

Riigikontroll ütleb delikaatselt: tegevuspõhine eelarvestamine võib kahandada Riigikogu võimalusi eelarveotsuseid suunata. Olles nädal tagasi oma erakonnakaaslaste nimel vormistanud Vabaerakonna fraktsiooni ettepanekuid tuleva aasta riigieelarve muutmiseks, ütlen ma: see mitte ei või neid võimalusi kahandada, vaid juba on oluliselt kahandanud. Täiesti võimatu oli teatud ministeeriumide lõikes teha üheselt mõistetavaid, kõigile arusaadavaid muudatusettepanekuid. Ja kui ma eilsel rahanduskomisjoni koosolekul küsisin nõu Rahandusministeeriumilt, siis sain vastuseks midagi säärast, et edaspidi võtavad need ettepanekud sellise lühikirjandi vormi. Ma ei ole kindel, kas me tahame sellist eelarve kujundamise protsessi Riigikogus.

Teiseks juhib Riigikontroll, jällegi õigustatult, tähelepanu probleemile, millest viimase poole aasta jooksul on siin saalis võib-olla isegi tüütuseni palju juttu olnud, aga mis on ülitähtis ja millest peab

rääkima 24/7. See on seesama jutt, et praegune majandusseis, riigi majanduse ja tulude kasvu periood võiks tähendada meile võimalust mitte tingimata rohkem kulutada, vaid reserve suurendada. Selline optimistlik seis Euroopa majanduses võib osutuda lühiajaliseks. Ka Rahandusministeerium on nõus, et valitsuskoalitsioon võiks oma otsuseid langetada sellest põhimõttest lähtudes. Ja seda tulebki lakkamatult meelde tuletada, et hästi laekuvaid tulusid võiks kasutada riigireservide suurendamiseks. Mulle ja minu erakonnakaaslastele on väga sümpaatne, et Riigikontroll rõhutab eraldi lõigus, et Eesti majanduse suurimaid väljakutseid on endiselt kasvatada tootlikkust. Mida muud me saamegi selle heaks teha kui panustada ikka rohkem teadus- ja arendustegevusse. Tooted ja teenused lähevad keerukamaks ja sellise majanduse kasvades ei ole meil muud väljapääsu ja muud lahendust. Kas tohib paluda lisaiega?

#### **15:43 Aseesimees Enn Eesmaa**

Jaa, palun, kolm minutit juurde!

#### **15:44 Andres Ammas**

Et riigieelarve tulud kasvavad, aga reservid ei kasva, on võib-olla küsimus, mis on sellest auditist kõige rohkem meedia tähelepanu pälvinud. Siin sõandan ma vaadata ka eelmiste valitsuste suunas, kelle tegevuses rahandust suunanud inimesed on ju ka nüüd Riigikogus. Tsiteerin: "Valitsuse osa likviidsetest reservidest ammendus 2015. aasta sügisel. 2017. aasta mai lõpu seisuga oli valitsus oma kulude ning kohustuste katmiseks kasutanud ligikaudu 500 miljoni euro ulatuses Eesti Töötukassa ja Eesti Haigekassa raha." Siin tuleb küsida põhjusi ja motiive nii praeguselt valitsuskoalitsioonilt kui ka paarilt eelmiselt.

Et me võtame siin saalis järjest ja järjest vastu otsuseid, tahtes olla populaarsed ja kenad inimesed ning meeldida viimseni kõigile ühiskonnagruppidele ja kõigile huvigruppidele, sellest me võib-olla ka iga päev endale aru ei anna ja on hea, et Riigikontroll seda meelde tuletab. Kui me kasvatame järjest seda osa riigieelarvest, mis on seadustega fikseeritud ja mille üle enam edasi arutleda tegelikult ei saa, kui me jätkame laustoetuste poliitikat, kõigile meeldida soovimise poliitikat, siis on lausa hirmus mõelda, kui mõni järgmine valitsus tuleb vähemalt sama vasakpoolne või veel vasakpoolsem. Siis läheb ju nii, nagu esmaspäeva õhtul üks juhtiv sotsiaaldemokraat ütles "Aktuaalses kaameras" vastuseks küsimusele, kas siis tuleb makse tõsta: ta ütles, et ei, makse võib ka muuta. Ma ei tea, mida see tähendas. Optimismi ja usku vastutustundlikku majandusse see ei sisendanud.

Ja lõpuks teema, millele riigikontrolör oma ettekandes väga suurt tähelepanu pööras: Euroopa Liidu toetuste vähenemine pärast aastat 2020. Sellest on räägitud, aga tehtud on ilmselt vähe, nagu selgus ka ministeeriumide küsitlemisest. Mida saame meie siin saalis teha? Me saame praeguselt koalitsioonilt küsida aru juba järgmisel kevadel, kui meie ette tullakse tutvustama järjekordset eelarvestrateegiat. Ja me saame küsida, kas sellel valitsusel on ka mingi plaan peale minu meelest printsiibi, et pärast meid tulgu või veeuputus. Nüüd on järgmisel kevadel küll viimane aeg valitsusel jagada ka Riigikoguga plaani, mis saab Eesti Vabariigist pärast aastat 2020. Aitäh!

#### **15:47 Aseesimees Enn Eesmaa**

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel Tanel Talve.

#### **15:47 Tanel Talve**

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud härra Karis! Head kolleegid! Ma tsiteerin kõigepealt riigikontrolöri mõtteid tema ülevaatest, millega ma isiklikult olen sada protsenti nõus. Ta ütles, et kui üks riik tahab olla elujõuline ja kestlik, siis peab ta oma funktsioneerimise üles ehitama sellele rahale, mida ta on suuteline oma rahva käte ja ajudega teenima. Erinevaid reforme kavandades peaksime endalt kriitiliselt küsima, milline osa neist loob majanduses lisandväärtust ja on tööpoolest vajalikud, unustamata seejuures ka ühiskonna sidusust ja ebavõrdsuse vähendamist.

Hetkeseis, head kolleegid, pole meil ju väga paha midagi. Meie majandus on kasvanud oodatust kiiremini. Eesti majanduskasv kiirenes käesoleva aasta esimeses pooles oluliselt, jõudes 5,2%-ni. Seejuures kasvas majandus tänavu teises kvartalis koguni 5,7%. On selge, et Eesti on viimaste aastate majandusseisaku murdnud. Majanduskasvu veduriks on olnud meie tublid Eesti ettevõtted ning ettevõtjad, kes on viimastel aastatel loonud uusi töökohti ja elavdanud majandust. Muidugi ei tohi unustada, et päris suure osa sellest kasvust on andnud ehitussektor ja ka sisetarbimine.

Ka järgmise aasta riigieelarve annab oma panuse inimeste elukeskkonna parandamiseks, ühiskondliku võrdsuse suurendamiseks, majanduse pikaajalise ja jätkusuutliku kasvu tagamiseks. Riigi tulud ja kulud ületavad järgmisel aastal esmakordselt 10 miljardi euro piiri. Järgmisel aastal kasvavad enamiku eestimaalaste sissetulekud tänu maksuvaba tulu määra tõstmisele, samuti ootavad suured muudatused ees tervishoiu valdkonnas: tervishoiu rahastamise suurendamine parandab arstiabi kättesaadavust ja eesmärk on lühendada ka ravijärjekordi. Tervishoidu suunatakse nelja aastaga üle 200 miljoni euro lisaraha, seejuures järgmisel aastal 34 miljonit.

Lisaks mitmesuguste toetuste kasvule on valitsus otsustanud suurendada järgmisel aastal omavalitsuste tulumaksuosa ja tasandusfondi laekumisi 30 miljonit eurot. Valitsus investeerib riigieelarve kaudu järgmisel aastal üle miljardi euro, et toetada Eesti majanduse pikaajalist kasvuvõimet. Loomulikult on need kõik olulised sammud majanduse kasvu ja inimeste heaolu suurendamise nimel. Me peame ju riigina suutma tagada selle, et inimestel oleks Eestis hea elada ja et Eesti oleks parim koht, kus õppida, töötada ja pere luua.

Aga, head kolleegid, oluline on tagada majanduse kestlik kasv ja Eesti konkurentsivõime suurenemine. Selge on see, et seisame lähiaastatel olukorra ees, kus Euroopa Liidu toetused Eestile vähenevad ja peame leidma viise, mismoodi oma majandust jätkuvalt edasi viia ja kasvatada. Kindlasti on oluline suurendada Eesti ettevõtete tootlikkust ja konkurentsivõimet ning leida mooduseid, kuidas lahendada meie ees ootavaid väljakutseid.

Riigikontrolli aruandes on välja toodud, et riigieelarve fikseeritud kulude osakaal jätkab kasvamist, pool riigieelarvest läheb sotsiaal- ja tervishoiukuludeks ning nende osatähtsus suureneb veelgi. Aastal 2020 on umbes 80% riigieelarve kuludest ette broneeritud. Nii et me peame leidma viisi, kuidas tagada nende oluliste valdkondade rahastamine ka pärast Euroopa Liidu vahendite vähenemist.

Euroopa Liidu toetuste võimalik vähenemine puudutaks paljusid riigi ülesandeid ja eesmärke. Toon siin mõned välja. Näiteks sotsiaalvaldkonnas võib Sotsiaalministeeriumi hinnangul väheneda eakate ja erivajadustega inimeste hoolekande teenuste maht, kui järgmisel Euroopa Liidu eelarveperioodil ei saada täiendavaid Euroopa Liidu toetusi või siis lisaraha riigieelarvest. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on välja toonud, et kui transpordivaldkonna rahastamine peaks pärast 2020. aastat vähenema, toob see endaga kaasa teede- ja raudteevõrgu kvaliteedi kehvemaks muutumise. Kui IT-valdkond jätta vajaliku rahastuseta, võib see viia muu hulgas selleni, et e-teenuste kvaliteet muutub kehvemaks või ei arendata senises mahus teenuseid, mis vähendaks halduskoormust. Paljud ettevõtlust toetavad tegevused sõltuvad praegu 90–100% ulatuses Euroopa Liidu rahast. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi hinnangul mõjutaks Euroopa Liidu raha oluline vähenemine negatiivselt Eesti arengueesmärke, näiteks teadus- ja arendustegevust, ettevõtete uuendusmeelsust ja ka ekspordivõimekust.

Palun lisaaga!

## **15:51 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, kolm minutit juurde!

## **15:51 Tanel Talve**

Seega on selge, et riigi arengu rahastamine pärast aastat 2020 vajab väga tõsist analüüsimist ja tähelepanu, ning seda kohe nüüd ja praegu. Tõtt-öelda oleks see vajanud tähelepanu juba ka palju varem. Rahandusministeerium on pakkunud lahenduseks, et Euroopa Liidu toetuste vähenemisest tulenevad võimalikud küsimused lahendatakse eelkõige riigi eelarvestrateegiate koostamise käigus. Ka Riigikontrolli hinnangul on laiemapõhjaliseks prioriteetide seadmiseks oluline Euroopa Liidu järgmise eelarveperioodi planeerimisse kaasata ka Riigikogu. See tähendab seda, et riigi eelarvestrateegia tuleb tuua parlamenti. Olen igati nõus selle mõttega ja palun Rahandusministeeriumil varakult kaasata ka Riigikogu. Loomulikult annab oma parima ka parlamendis loodud riigireformi probleemkomisjon, kes arutab ja püüab jõuda otsuseni, mismoodi meie riigi juhtimine üldse peaks edasi minema.

Nii et, head kolleegid, ma tahan rõhutada meie kõigi põhiseaduslikku õigust, kohustust, rolli ja vastutust tulevase riigi eelarvestrateegia koostamisel kaasärääkimisel ja selles, et meie riik suudaks ka pärast aastat 2020 olla kasvava majandusega riik, kus on muu hulgas tagatud ka rahvaarvu, julgeoleku ja inimeste heaolu kasv. Nii et kokku võttes rohkem tulevikku vaatamist! Ma väga loodan, et see tulevikku vaatamine toimub rohkem kui kaheaastaste valimistsükli kaupa. Aitäh!

## 15:53 Aseesimees Enn Eesmaa

Aivar Sõerd Reformierakonna fraktsiooni nimel.

### 15:53 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud eesistuja! Austatud riigikontrolör! Head kolleegid! Siinkohal tahan veel kord tänada riigikontrolöri sisuka ülevaate, sisuka aruande eest! See on hästi loetav materjal, küllaltki lühikene, kokkuvõtlik, väga selge, arusaadav ja meile kõigile äärmiselt suure väärtusega materjal. On selline ütlus, et võib-olla kõige tähtsam polegi see, kus me hetkel asume, vaid see, mis suunas me liigume. Seda, et me vales suunas liigume nii oma eelarvepoliitika kui ka maksupoliitikaga, üldse rahandus- ja kogu majanduspoliitikaga, on öelnud Eesti Pank. Euroopa Komisjon on öelnud Eesti kohta kiidusõnu, sest tänu senisele konservatiivsele eelarvepoliitikale ja meie küllaltki tugevale seisule võrreldes teiste riikidega oleme kindlasti Euroopa Liidus olnud esirinnas. Aga juba selle kuu lõpus tuleb Euroopa Komisjoni hinnang ja ma arvan, et see enam nii kiitev ei ole. Struktuurne puudujääk, mille kohta valitsus kinnitab, et see on väike, 0,25%, uuemate teadmiste kohaselt selles piires ei ole. Miinus on palju suurem. Seda ütles meile eurovolinik Dombrovskis juba ette, kui ta eelmisel nädalal Eestis käis. Ta ei nimetanud veel täpseid arve, aga sõnum oli igal juhul väga selge: et headel aegadel ei ole õige eelarvereegleid lõdvendada. Nagu ka Riigikontroll oma aruandes ütleb: headel aegadel tuleb koguda reserve, tuleb valmistuda tuleviku keerulisemateks aegadeks. See, et majandustsükli faasid vahetuvad, on paratamatus. Eelkõnelejagi rääkis, et hetkeseis ei ole paha. Ning aruanne 2016. aasta seisuga kohta ütleb ka, et eelarve oli nii nominaalselt kui ka struktuurselt plusspoolel. Nagu eelkõneleja ütles, majandusseisak on murtud. Jah, tänu maailmamajanduse olukorra paranemisele, tänu meie ettevõtjate tegevusele ja olenemata praeguse koalitsiooni tegevusest on Eesti majandus tõesti kasvuteel. Aga nagu ma ütlesin, majanduslik paratamatus on see, et majandustsükli faasid vahelduvad. Kiirele tõusule järgneb varem või hiljem keerulisem aeg. Selleks ajaks peame valmistuma ja seda on pidevalt rõhutanud ka Riigikontroll. Palun lisaiega!

## 15:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kolm minutit juurde!

### 15:58 Aivar Sõerd

Rahandusminister ja peaminister on meile siin rääkinud, et aastal 2020 jõuame eelarvega tasakaalu. See on täiesti tühi jutt, nagu täna siingi selgus. Kui me küsisime, kas Eestis on välja töötatud strateegia, kuidas toime tulla järgmisel finantsperioodil, mis algab aastal 2021, kui põhilised ühtekuuluvusvahendid hakkavad 150–200 miljoni euro võrra vähenema, siis selgus, et mingit strateegiat ei ole. Rahandusministeerium ei tea, kust see summa võtta, või siis ütleb, et see tuleb võtta riigieelarvest. Kui peaks juhtuma, et majandusseis läheb keerulisemaks ja samal ajal ka Euroopa Liidu vahendid vähenevad, siis me võime sattuda väga keerulisse olukorda. Ikka väga kummaline on kuulata Rahandusministeeriumi vastuseid Riigikontrollile, et reserve pole vaja koguda, et tänasel päeval on olemas abimehhanismid, ESM. No see on küll viimane võimalus, millest rääkida! Need riigid, kes on olnud programmiiriigi staatuses, on teinud kõik võimaliku, et sellest seisust välja tulla. Rääkida seda, et on võimalik teiste riikide finantsabi taotleda, on täiesti vastutustundetu jutt, eriti ajal, kui majandus kasvab ja riik elab üle jõu. Riigikontroll pööras tänuväärselt palju tähelepanu ka riigieelarve ebaselgusele. Kui me vaatame järgmise aasta eelarvet, siis näeme, nagu ka eelkõnelejad märkisid, et tõesti väga raske on seal orienteeruda. Ei piisa ka raamatupidamis- ja muudest majandusteadmistest, kuna informatsiooni lihtsalt ei ole. Üks näide: Rahandusministeeriumi lõigus on üksikasjalikult kirjas summad kahe töötukassa ja ühe Riigimetsa Majandamise Keskuse töötaja õppelaenu kustutamiseks, aga kui hakata otsima informatsiooni selle kohta, kui palju näiteks seoses Tallinna Sadama IPO-ga eelarvesse vahendeid juurde tuleb, siis seda ei leia. See on nagu praeguse valitsuse kasutatav muster, et infot varjatakse, infot esitatakse eelarve seletuskirjas ebapiisavalt ja suhteliselt võimatu on orienteeruda. Aga lõpetuseks ütlen seda, et mida kiiremini praegune koalitsioon oma tegevuse lõpetab, oma vastutustundetu eelarvepoliitika ja üle jõu elamise poliitika lõpetab, seda parem Eestile. Täna tähelepanu eest!

## 16:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel Mart Helme, palun!

### 16:02 Mart Helme

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud riigikontrolör ja kolleegid! Ma alustan sealt, kus eelkõneleja lõpetas: nimelt sellest, et vastutustundetu rahanduspoliitika saab meie riigis praegu üha enam tuult purjedesse. Need purjed tuleks rehvida. Ma nii karmilt ei ütleks, et mida rutem see koalitsioon lõpetab, seda parem, aga vastutustundetu raiskamise purjed tuleks rehvida. Seda esiteks. Aga tegelikult ma tahtsin alustada riigikontrolöri tänamisega selle eest, et ta on osutanud päris hulgale probleemile, mis meil majanduse ja rahanduse valdkonnas on ja mis samuti osutavad lühinägelikkusele, vastutustundetusele ja populismile. Ütleme ausalt välja: eelarve on paljuski populistlik ja võib oletada, et järgmised eelarved on veel populistlikumad.

Milles on küsimus? Küsimus on selles, et Eestis on aina rõhutatud seda, et meil on väike ja avatud majandus. See tähendabki, et meil on väike ja avatud majandus, mille konjunktuur sõltub suuremal määral, kui me tahaksime, välisurgudest – meie naabritest, ekspordist, aga ka impordist ja tööjõust ja tööjõu liikumisest. Need on probleemid, mida meil on püütud tihtipeale lahendada ekstensiivselt. Me kõik teame, kui palju on meil viimasel ajal räägitud ja kirjutatud tööjõupuudusest, aga sellele lähenetakse täiesti valest otsast. Lähenetakse sellest otsast, et toome Ukrainast sisse odava tööjõu, see lahendabki meie tööjõuprobleemid ja majandus kasvab nii mis mühinal. Me teeme nn investeeringuid, mis ei ole tegelikult investeeringud, vaid raha kulutamine. Tõsi, ma pean tunnistama, et tihtipeale need rahakulutused või õigemini eelarvekulutused – ärme ütleme rahakulutused, ütleme eelarvekulutused! – on õigustatud, sest paljude aastate vältel eriti sotsiaalsfääri ja regionaalpoliitikasse suurt raha ei eraldatud. Lihtsalt ei eraldatud! Ja nii on kuhjunud probleemid, mida ei saagi teisiti lahendada kui raha juurdepumpamisega. See on paratamatu. Me võime siin kritiseerida, et see on vale rahanduspoliitika, aga mõnes mõttes on see paratamatu rahanduspoliitika.

Aga ma tahan tulla tagasi selle juurde, et ei ole võimalik lahendada majanduse probleeme ekstensiivmeetoditega. Ei ole võimalik lahendada neid ka selle suhtumisega, mis Eestis liiga palju prevaleerib, justnagu me oleksime kohustatud Brüsseli või Euroopa Komisjoni ees aru andma. Euroopa Komisjon on meid kiitnud selle eest, Euroopa Komisjon on meid kiitnud teise eest. Me kasutame väga oskuslikult ja hästi ära Euroopa Liidu abiraha. Aga vabandust! Küsime ikka nendelt, kes meile mandaadi on andnud, kas nemad ka rahul on! Kas see Võrumaa või Saaremaa või Virumaa inimene, kes elab suhteliselt nürust elu oma 500–600 euro suuruse sissetulekuga, on ka rahul, et Euroopa Komisjon meid kiidab? Võib-olla sellest tema rahuloluks ei piisa. Ja see tähendabki seda, et meie majanduse ja meie rahva heaolu tegelik vedur saab olla innovatiivsus. See aga nõuab investeeringuid. Sellest on väga palju räägitud, aga selle jutuga ei ole tegelikult kuskile jõutud.

Me ei eralda praegu ka selles eelarves piisavalt investeeringuid haridusse. Meil oli infotunnis äsja küsimus ühendkooli – balleti-, kunsti- ja mis iganes ühendkooli moodustamise kohta, sest sellele tahetakse juurde keevitada riigigümnaasium. Kas see on mõistlik investeering? Kas see on investeering haridusse, mis kannab meil tulevikus protsente innovatiivsuse ja kvalifitseeritud tööjõu näol? Siin on küsimärgid õhus.

Palun lisaaega!

## 16:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kolm minutit juurde!

### 16:06 Mart Helme

Need küsimärgid ongi põhjus, mille pärast ma siia pulti tulin. Tahan juhtida tähelepanu sellele, et me tegeleme liiga palju niisuguse aruandmisega ja enda lohutamisega, aga samal ajal me näeme, et innovatiivsuse arendamisel oleme tegelikult seisma jäänud. Meie ID-kaardi turvarisk on üks näide sellest. Mitte selles ei ole küsimus, et me lasime endale tarnida vigase ID-kaardi. See on üks pool probleemist. Teine pool on see, et sellesama kaardi uuendamise protseduurid on liiga paljudel kinni jooksnud. See tähendab, et meil tegelikult ei ole e-võimekust, digivõimekust sel määral, nagu me terves maailmas kilkame, presenteerides ennast mingisuguse võimsa teenäitajana. Meil ei ole seda. See näitab, et meie innovatiivsus on paigal tammunud. Me räägime internetist kui inimõigusest. Mina seda inimõigust oma maaelamises kasutada ei saa – mis sellest, et lairiba on kuskil 1,5 km kaugusel maantee

ääres kraavi maetud. Ma seda kasutada ei saa, sest mina seda 1,5 kilomeetrit ühendust küll ei hakka oma raha eest välja ehitama. See on minu jaoks liiga kallis.

Kui me vaatame asja teise külje pealt, rahast rääkides – raha on ebaseeldiv teema, aga paraku sellest üle ega ümber ei saa –, siis me peame rääkima sellest, mida me näeme praegu koalitsioonide läbirääkimistel üle kogu Eesti. See on meeletu ahnus. See on meeletu ahnus! Väikeste omavalitsuste juhid tahavad saada 3000- või 3500-eurost palka. Volikogude esimehed tahavad saada 2500 või 3000 eurot palka. Ja siis ei ole meil raha selleks, et osta mõnda lastehaiglaste või vähihaigetele mingisugust väga olulist seadet! Või keeldub haigekassa, mis on ju sisuliselt pankroti kursil ettevõtte juba ammu olnud, maksmast mõne vähihaige kalleid ravimeid. Aga raha selleks, et kord juba kuldse käepigistuse saanud tegelased hakkaksid saama prisket palka – meie omast suuremat palka tihtipeale –, Eesti riigis on. Ja kui te arvate, et see inimeste õiglustundega kooskõlas on, siis teadke, et ei ole. See ei ole sellega kooskõlas ja see ei ole kooskõlas ka sihiga viia riik innovatiivsuse kursile.

Ma olen siit puldist üks kord juba küsinud: kus on Eesti Silicon Valley? Kus mõeldakse välja meie uusi innovatiivseid lahendusi, tehnoloogilisi uuendusi? Ma ei näe neid mitte kuskil. Küll kuulen ma aga seda, et Euroopa Liit on meid kiitnud. Ausalt öeldes, mulle ei lähe üldse, küünemusta võrra ka korda, kas Euroopa Komisjon meid kiidab või ei kiida. Küll läheb mulle korda see, et Eesti oleks tõesti edukas, mitte ainult propagandas edukas. Propagandaga asfaldiauke lõppude lõpuks siiski ei lapi. Aitäh!

#### **16:10 Aseesimees Enn Eesmaa**

Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised ja ühtlasi lõpetan selle päevakorrapunkti arutelu. Aitäh kõigile!

---

### **7. 16:10 Ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (523 SE) esimene lugemine**

#### **16:10 Aseesimees Enn Eesmaa**

Kuues päevakorrapunkt: Vabariigi Valitsuse algatatud ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 523 esimene lugemine. Palun kõnetooli ettekandjaks ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palo!

#### **16:10 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palo**

Tere õhtust, head Riigikogu liikmed! Lugupeetud aseesimees! Just nimetatud eelnõu eesmärk on võimaldada rohkematel ettevõtetel oma plaane realiseerida ning rohkematel elanikel päris oma kodu soetada või renoveerida. Selleks aga on vaja suurendada SA KredEx väljastatavate ettevõtlus- ja elamumajanduslaenude tagatiste piirmäärasid.

Praegu kehtivas seaduses sätestatud ettevõtlus- ja elamumajanduslaenude piirmäärad on laenumahtude kasvu tõttu täitumas ning uute laenude tagamiseks tuleb neid suurendada. KredExi prognoosi järgi ületatakse need piirmäärad, mis meil praegu on, nõudluse kasvu tõttu ettevõtluslaenude puhul lähema aasta jooksul ning eluasemelaenude puhul juba sellel aastal. Limiidi täitumisel ei saaks KredEx rohkem laenusid tagada. Samas ei suurendata seaduse muutmisega automaatselt KredExi laenude ja käenduste mahtusid ega ka laenulimiite, vaid luuakse võimekus, et lähiaastatel saaks laenusid ja käendusi edasi anda.

Kõnealuse seaduse § 19 lõikes 1 on sätestatud, et jõus olevate ettevõtluslaenude tagatislepingute kogusumma ei või ühelgi hetkel ületada 160 miljonit eurot ning jõus olevate elamumajanduslaenude tagatislepingute kogusumma ei või ühelgi hetkel ületada 96 miljonit eurot. Maksimaalne tagatiskohustus, mis arvestab ka jõus olevaid pakkumisi, oli selle aasta 30. septembri seisuga ettevõtluslaenude käendustel 128 miljonit eurot ja elamumajanduslaenude käendustel 88,9 miljonit eurot. Ehk elamumajanduslaenude käendustega oleme jõudmas seaduses lubatud piirini ning ettevõtluslaenude puhul räägime võimekuse loomisest KredExile, et nad saaks ka edaspidi tuge pakkuda.

Prognoositava tagatislepingute portfelli mahu kasvu tõttu perioodil 2017–2022 oleks vaja suurendada jõus olevate ettevõtluslaenude tagatislepingute maksimaalset mahtu 60 miljoni euro võrra ehk siis 220 miljoni euroni ja elamumajanduslaenude tagatislepingute maksimaalset mahtu 74 miljoni euro võrra

ehk siis 170 miljoni euron. Selline prognoos tugineb KredExi strateegilisele planeerimisele ning 2016. aasta tulemuste tõlgendamisele. Mahud kasvavad oluliselt, kuna KredEx sõlmis ligi aasta tagasi koostöölepingu turuliidri Swedbankiga ning korterelamute rekonstrueerimine on hoogustunud. Uute piirmäärade aluseks on stsenaarium, mille järgi kasvab majandus lähiaastatel mõõdukalt, st ei jahene ega kuumene väga üle. Siinkohal on oluline märkida, et KredExi sihtkapitalist piisab piirväärtuste tõstmiseks. Tagatislepingute maksimaalse piirsumma tõstmine ei vaja täiendavaid kapitalieraldisi, kui kehtivad omakapitali normatiivid ei muutu.

Peamised KredExi ettevõtuluslaenu ja käenduse taotlejad on mikro- ja väikeettevõtjad. Maksimaalne käendus, mida KredEx väljastab, on kuni 5 miljonit eurot. Seda võimalust kasutavad ettevõtjad, kes soovivad tegevust laiendada või oma ettevõttega alustada, kuid kellel ei ole piisavat omapoolset tagatist. Näiteks eelmisel aastal käendas ja rahastas KredEx 430 ettevõtet summas 95,6 miljonit eurot, veel muudeti 349 ettevõtte kehtivaid käenduslepinguid. Kokku võimaldas KredExi tugi ettevõtetele pankadest ja KredExist saada lisarahastust summas 173,1 miljonit eurot. Toetatud ettevõtetes töötas kokku 8225 inimest ja projektide tulemusena plaanitakse luua 868 uut töökohta.

Eluasemelaenu käendust väljastab KredEx maksimaalses summas kuni 20 000 eurot ennekoike noortele peredele, kellel on alaealised lapsed, ja kuni 35-aastastele noortele spetsialistidele. Kuni 50 000 euro ulatuses käendab KredEx ka energiatõhusa eluaseme soetajaid, kes soetavad endale vähemalt C-energiaklassiga elamise. Maksimaalne käendus on 24% tagatise väärtusest, mis võimaldab laenu saada väiksema omafinantseeringu määraga. Kokku väljastasid pangad eelmisel aastal eluasemelaene summas 959 miljonit eurot, mis on umbes 100 miljoni võrra rohkem kui 2015. aastal, ja KredExi käendusega laenude maht oli sellest 183 miljonit eurot. 2016. aastal moodustas KredExi käendusega eluasemelaenude maht 19% Eestis väljastatud eluasemelaenude mahust. Ehk iga viies eluasemelaen antakse Eestis KredExi käendusega, mis teeb kokku *circa* 2000 laenu aastas. KredExi mullu välja antud eluasemelaenude käenduste maht oli 25,4 miljonit eurot, mis on 2015. aastaga võrreldes 7,5 miljonit eurot rohkem. 2016. aasta lõpuks ulatus käenduste portfelli maht 49,6 miljoni euron. Laenu käenduse abiga soetas või renoveeris 2016. aastal eluaseme 2605 leibkonda: 1153 noort peret, 1324 noort spetsialisti, 15 veterani ja 113 energiatõhusa eluaseme soetajat. Alates 2000. aastast –nüüdseks siis 16 aastaga – on KredExi abil oma elutingimusi parandanud 27 155 leibkonda.

KredEx võtab eluasemelaenude puhul käendustasu üks kord ja see summa moodustab 3% käenduse suurusest. Ettevõtuluslaenude puhul on tasu kvartaalne ja see on 2% käenduse järgilt. KredExi ettevõtulus- ja eluasemelaenude käendamise programm on isemajandav ega vaja riigi subsidiume. Veel kord: seaduse rakendamisega ei kaasne otseseid täiendavaid riigieelarvelisi kulusid, sest tegemist on seaduses fikseeritud tagatiste piirmäärade tõstmisega, küll aga suureneb riigi tagatud kohustuste maht. Samas võimaldab seadusmuudatus tagada laene senisest suuremale hulgale ettevõtetele ja senisest suuremas mahus, mis aitab kaasa ettevõtete tegevuse laienemisele või tööprotsessi efektiivsemaks muutmisele ning uute lahenduste leidmisele ja realiseerimisele. Samuti annab seadusmuudatus eluaseme soetamise ja kaasajastamise võimaluse piiratud rahaliste võimalustega elanikele. Suur tänu!

#### **16:18 Aseesimees Enn Eesmaa**

Küsimuste vooru ministrile avab Aivar Kokk. Palun!

#### **16:18 Aivar Kokk**

Hea juhataja! Hea minister! Mul on lihtne küsimus. KredEx, nagu ma aru saan, on olukorda natuke kuritarvitanud: nad on 100 miljonit korterelamute renoveerimiseks mõeldud toetust juba ära jaganud. Kas see seadus on kuidagi seotud selle KredExi tekitatud olukorraga? Järgmistel aastatel ei saa tegelikult maapiirkonnas olevad korteriühistud raha taotleda, sest KredEx lihtsalt tegi otsuse ja jagas ühe aastaga ära mitme aasta raha. Kas me peame nüüd kuidagi riiklikult hakkama mingeid laene garanteerima?

#### **16:18 Ettevõtulus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palo**

Aitäh küsimuse eest! Ei, need ei ole omavahel mingilgi moel seotud. See, millest siin juttu on, on see, et inimestel on võimalik saada abi oma kodu soetamisel või renoveerimisel. Selleks ei pea olema korteriühistu. Ka eraisik võib taotleda omale korteri ostmiseks või maja soetamiseks selle osa garanteerimist, mida pank nõuab omaosalusena, kui seda endal ei ole. Need on erinevad asjad. Küll aga kasutavad seda võimalust ka korteriühistud, kes võtavad omakorda pankadest laenu, selleks et majasid renoveerida. Kui neil omaosalust ei ole, siis saavad nemadki seda võimalust kasutada. Aga see, millele

teie viitate, on teine programm.

Tõepoolest, KredEx sai selleks Euroopa Liidu eelarveperioodiks kokku 102 miljonit eurot, mida on kordades-kordades rohkem kui kunagi varem. See teeb umbes 25 miljonit aastas, kui arvestada, et periood on viis aastat. Esimene aasta kulus meetme väljatöötamisele ja rakendamiseks jäi tegelikult neli aastat. Nii et me räägime 25 miljonist eurost ja natuke peale aastas, mis on väga suur maht. See on umbes selline maht, mida suudab ka turg vastu võtta nii, et hinnad ei tõuseks, kui on palju spetsialiseerunud ehitusettevõtteid, kes just kortermajade renoveerimisega tegelevad. KredExil oli kaks võimalust, kui ta omal ajal seda meedet avas. Väga sageli tehakse nii, et summa jagatakse aastate peale ära ja iga aasta võetakse teatud summa ulatuses avaldusi vastu. Minu arvates oleks see olnud mõistlik ka kõnealusel juhul – oleks vastu võetud avaldusi 25 miljoni eest aastas ja mitte rohkem.

Tol korral otsustas KredEx teha teisiti. Ma olen küsinud, miks nii. Nad ütlesid, et nad ei näinud oma põhianalüüsis ette, et see programm läheb nii tublisti käima. Nad mõtlesid, et seda raha jagub nii ehk naa selle viie aasta peale, et küll neid avaldusi tuleb rahulikus tempos. Aga korteriühistud olid väga tublid. Esimesel aastal võttis küll startimine aega, aga siis nad jõudsid oma projektidega valmis ja avaldused praktiliselt 100 miljonile tulid ära väga lühikese ajaga. Kuigi tegelikult on KredEx sellest 102 miljonist tänaseks välja maksnud ju alles 23%. Üle 80 miljoni on välja maksmata. See tuleb turule järgmisel ja ülejärgmisel aastal.

Nii et raha ei ole otsas, aga sellise tegevuse tõttu jääb mulje, justkui see oleks otsas: taotlused on vastu võetud ja rohkem taotlusi praegu ei menetleta. Aga see ei oleks ka mõistlik, sest veel kord: kahel lähiaastal tuleb ju turule 40 miljonit või rohkemgi. Ma arvan, et see aeg, kui korteriühistutele oleks uuesti lisarahastust vaja – vaatan ka teile, head Riigikogu liikmed, otsa, et te siis eelarvet menetledes lahked oleksite –, on aasta 2020. Vähemalt siis võiks see juba olla, nii et 2019. aastal saaks seda menetlema hakata. Sel ajal tuleb tegelikult see auk.

## **16:22 Aseesimees Enn Eesmaa**

Toomas Kivimägi.

## **16:22 Toomas Kivimägi**

Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud minister! Minu küsimus on ajendatud kolleeg Koka küsimusest. Mina sõandan küll väita, et raha on otsas. Kui otsused on tehtud, siis tegelikult on raha otsas. Korteralamute rekonstrueerimine on äärmiselt efektiivne meede. Seda meedet on väga hästi rakendatud ja korraldatud ning tegelikult on nõudlus selle järele jätkuvalt väga suur. Ja kui ikkagi riik paneb 20–30% ja ülejäänu on valmis korteriühistud ise panema, siis see on ka riigi jaoks väga kulutõhus ja väga efektiivne rahakasutus.

Minu ootus on küll selline, et nendel, kes ei ole tänaseks päevaks saanud taotlust esitada, ikkagi tekiks võimalus see taotlus esitada enne aastat 2021 või 2022. Taotluse menetlemine võtab ka aega – kõik protsessid, projekteerimine jne. Minu ettepanek on tulude väga hea laekumise korral leida ka järgmise aasta eelarves täiendavat raha KredExile, et nad saaks jätkata korteralamute rekonstrueerimise taotluste vastuvõtmist.

## **16:23 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palo**

Aitäh! Te, austatud Riigikogu liige, olete ju erasektori tegevustega hästi kursis, olete seal ise töötanud. Diskuteerime rahulikult ja ma kordan veel kord, et osa summast on välja maksmata. See raha, ütlen veel kord, ei ole otsas. KredExi pangaarvel on 80 miljonit eurot – kuidas see siis otsas on, kui see seal on? –, mis alles järgmise kahe aasta jooksul korteriühistutele välja makstakse. 80 miljonit on väga suur summa!

Ma kordan ennast: turu absorbeerimisvõime on umbes 25 miljonit aastas. Hea küll, ütleme, et 30 miljonit – uusi tegijaid tuleb juurde. Aga me räägime ju praegu 40-st ja rohkemast miljonist, mis tuleb ühe aasta peale, sest 80 miljonit on välja maksmata. Panna järgmisesse aastasse, kui me teame, et vähemalt 40 miljonit makstakse välja, veel raha juurde, oleks suhteliselt vastutustundetu. Sellisel juhul läheks lihtsalt ehitushinnad nii lakke, et lõppkokkuvõttes me teeks palju suurema raha eest sama palju tööd või veel vähemgi. Kuna raha on nii palju, siis see annaks võimaluse tulla turule ka nendel pakkujatel, kes võib-olla ei tee kvaliteetset tööd, aga kõik tahavad korraga kõike saada.

Veel kord, see on näiline rahapuudus, mille on tekitanud KredExi varasem otsus. Nad ei jaganud neid vahendeid ära aastate peale, vaid arvasid, et taotlused tulevad rahulikus tempos. Nad ei osanud ette

näha sellist taotluste tempot. Raha ei ole otsas, aga ma olen teiega nõus, et igal juhul on Eestis väga oluline stabiilselt rahastada korterelamute renoveerimist. Ja see on kahetsusväärne, et seda raha ei jagatud aastate peale, mis olnuks stabiilsuse tagamine, aga tagasi me ajalugu keerata ei saa. Töö jätkub järgmisel ja ülejäägisel aastal ning kordades suuremates mahtudes kui varem.

Aga nagu ma ütlesin, raha oleks vaja 2020. aasta eelarvesse. Taotlusi võiks muidugi hakata varem vastu võtma, ma olen teiega nõus, sest menetlemine ja kõik võtab aega. Nii et kui me näiteks järgmine või ülejäägisel aasta eelarvet menetleme ja see raha nähakse 2020. aastasse ette, siis on ka võimalik hakata uuesti neid taotlusi menetlema. Aga me peame arvestama ka sellega, et me räägime ju täna Euroopa Liidu vahenditest, s.o kokku 102 miljonist, aga me ei tea veel, millised on Euroopa Liidu uue eelarveperioodi võimalused. Enne, kui me paneme sinna riiklikke vahendeid, on mõistlik aru saada, millised vahendid on tulemas Euroopa Liidust. On väga suur tõenäosus, et nende projektidega jätkatakse, sest ka Euroopa Liit peab kogu seda energiasäästu temaatikat oluliseks. Aga jah, enne on vaja aru saada, mis on sealt tulemas.

Mida võiks siin veel kord öelda, on see, et Eestis on ju tänaseks renoveeritud umbes 7% kõikidest vanadest korterelamutest. Kui 7% on tehtud, siis üle 90% on veel vaja teha. Aga see ju ei tähenda seda, et Riigikogu liikmed ja valitsus on lahked, me teeme koostööd, paneme korraga miljardeid turule ja teeme selle 93% lähiaastatel ära. See ei ole mõistlik, seda tuleb teha stabiilselt ja jätkata igal aastal – sellega ma olen küll nõus. Aga seda ei ole võimalik kohe ära teha, sest see vajadus on lihtsalt nii suur ja 25 aastat on liiga vaikselt tempos mindud. Nii et me saame praegu 102 miljonit, s.o erakordselt suured vahendid, praktiliselt nelja aasta peale ja hea oleks, kui me suudaks sellist tempot jätkata, et meil oleks ka edaspidi 25–30 miljonit aastas selle peale. Selle eest, ma loodan, seisame me koos.

#### **16:27 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Külliki Kübarsepp!

#### **16:27 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Ma saan seletuskirjast aru, et selle eelnõuga suureneb riigi tagatud kohustuste maht. Kui suureks see kokku võttes riigi kohustuste mahu muudab ehk kui suurest summast meil juttu on? Kas te oskate tuua ka näiteid senisest tegevusest, halbade laenude osakaalust – mismoodi on see mõjutanud meie riigi vahendeid?

#### **16:28 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palo**

Nagu ma algul ka oma kõnes ütlesin – vastavalt suurenevad ka kohustused, st 60 miljoni euro võrra ettevõtluslaenude osa ja 74 miljoni euro võrra elamumajanduse laenude osa. Nii et kui need kaks numbrit kokku liita, siis saabki kätte üldise laenumahu suurenemise. See kasv tuleb tõesti sellest, et KredEx pani kunagi mahud paika, hakkas siis otsast minema ja laene väljastama, aga väga paljud laenud on ju veel tagastamata. Portfell on lihtsalt ajas kasvanud. Kui me nüüd ütleme, et me sellega enam ei jätkka, siis me peame need projektid kinni panema või need võimalused kaotama. Aga kas see on mõistlik, et me enam ettevõtete laienemist või loomist ei toeta?

Kui ma enne kuulasin lugupeetud Riigikogu liikmete, fraktsioonide esindajate sõnavõtteid, siis nii mõnigi rääkis, kui oluline on rohkem panustada just ettevõtluse kasvu ja sellesse, et meie tootlikkus kasvaks. See kõik on just selle jaoks. Ja asja teine pool on anda inimestele võimalus soetada endale ikkagi oma kodu, kui nad seda soovivad. Kui neil on sissetulek olemas, aga neil ei ole seda omaosaluse osa, siis on KredEx vastu tulnud. Ma arvan siiski ka, et see on oluline teema, millega jätkata.

Aga mul ei ole praegu käepärast statistikat selle kohta, kui palju nendest garantiidest on läinud n-ö aia taha või ebaõnnestunud. Tõenäoliselt midagi ikka, ühelgi pangal ei õnnestu ju kõik sada protsenti, seda ei tea kunagi ette. Eks KredEx alati hindab laenu või käenduse taotlejat, teeb oma parima otsuse. Ja ütlen veel kord, et me ei küsi raha juurde, see ei ole otsa saanud. KredEx on isemajandav just nende käendustasude tõttu, mis nad saavad, nad n-ö teenindavad oma tegemisi. Ma ei küsi raha juurde, sest nad on isemajandavad, saavad ise hakkama. Aga kuna see eelnõu suurendab riigi laenukohustuste mahtu, siis on parlamendil vaja oma sõna öelda, kas me sellega oleme nõus.

#### **16:30 Aseesimees Enn Eesmaa**

Tarmo Kruusimäe.

### **16:31 Tarmo Kruusimäe**

Täna, hea aseesimees! Hea minister! Te ütlesite, et oma osa on siin ka veteranilaenu käendusel. Keda selles eelnõus veteranina käsitletakse?

### **16:31 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palo**

Veterani definitsioon on meil ju olemas. Ma ei oska seda teile kahjuks praegu peast öelda, aga see on eraldi mõistena käsitletav. Nii on seda ka KredEx võtnud. Ma peaksin hakkama seda siin otsima, jään praegu vastuse võlgu.

### **16:31 Aseesimees Enn Eesmaa**

Toomas Kivimägi, teine küsimus.

### **16:31 Toomas Kivimägi**

Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud minister! Mina, vastupidi, ütlen, et te peaksite just raha juurde küsima. Ma tulen sellesama kortermajade rekonstrueerimise teema juurde. Ma väidan, et raha on otsas. Kui neid otsuseid on juba tehtud 102 miljoni euro ulatuses, siis on raha ikkagi otsas, vaatamata sellele, et töid tehakse aastatel 2018, 2019 või ka 2020.

Ehk selleks, et me saaksime neid töid aastal 2020 jätkata, oleks vaja ka järgmisel aastal eraldada täiendavat raha kortermajade rekonstrueerimiseks. Ma ütlen, et see on kordades kuluefektiivsem, kui me vaatame ka kasusaajaid. Ma ei taha Pandora laegast avada, aga kui võrrelda kortermajade rekonstrueerimist riiklike üürimajade programmiga, siis on kasusaajate hulk riigi pandud 1 euro kohta kordades suurem. Ehk see oleks tegelikult ka koht, kust raha võtta, kuna nõudlus on olemas. Turu pärast ma ei muretseks, kuna Eesti ehitusturu maht on minu hinnangul 2 miljardit eurot. Selle kõrval ei ole 40 miljonit eurot just väga suur raha.

### **16:32 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palo**

Suur aitäh teile! Mis ma siin Riigikogu liikmega ikka vaidlen – Riigikogu liige on ministri tööandja, Riigikogu liikmel on alati õigus. Aga siin on see küsimus, kas klaas on pooltäis või pooltühi. Veel kord: mina näen KredExi arvel 80 miljonit. Teil on õigus oma arvamusele, olgu nii.

Praegusel juhul me muidugi menetleme hoopis teist eelnõu. Me ei menetle ei üürialamute eelnõu ega ka kortermajade soojustamise eelnõu. Me võime sellel teemal diskuteerida muu eelnõu raames. Iseenesest on ka need viimased kaks asja täiesti erinevad, mille niimoodi ühte patta panek on teie õigus, aga mina isiklikult seda kuidagi teha ei söandaks. Need on erinevad asjad.

### **16:33 Aseesimees Enn Eesmaa**

Helmut Hallemaa.

### **16:33 Helmut Hallemaa**

Aitäh, eesistuja! Hea minister, jagan su seisukohta, et kortermajade renoveerimine on hästi oluline programm. Aga sa töid siin numbri, et neist on ainult 7% rekonstrueeritud. Selleks, et ei jääks vale muljet, ütlen, et tegelikult tehakse väga palju ka ilma KredExi abita. Kas sul on n-ö jämedat statistikat, kui palju renoveerimisi tehakse KredExi abiga ja kui palju neist ühistud ise teevad?

### **16:33 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palo**

Suurem osa neist on nende aastate jooksul siiski KredExi abiga tehtud. See 7% kogu turust, mis ma välja ütlesin, on selle aasta kevadine info. Loomulikult muutub see natukene iga päev, sellepärast et praegu ju ehitatakse tublisti ja kordan veel kord, et 80 miljonit alles tuleb turule, mis tõstab kindlasti seda protsenti kõrgemale. Aga meil on veel pikk tee käia. Ja mul on siiralt hea meel, et me seda teed mööda lõpuks käime. Varem riik ei näinud ette nii suuri võimalusi korterelamute rekonstrueerimiseks kui praegu.

Mulle meeldib ka KredExi käitumine. Ma küll ennist kritiseerisin nende otsust kõik korraga taotlustega katta ja tekitada näiline rahapuudus, aga nad on varasematest vigadest õppinud. Nad on kindlasti õigesti teinud: kui vanasti lubati maju poolikult rekonstrueerida – ei nõutud näiteks akende, ventilatsioonisüsteemide jne rekonstrueerimist –, siis nüüd nõutakse täisrekonstrueerimist. Korralikud

projektid peavad olema. Ja kui kortermaja on käimasoleval eelarveperioodil KredExi vahenditega rekonstrueeritud, siis võib kindel olla, et see on korralikult tehtud. See on saanud kaasaegse ventilatsioonisüsteemi, sisekliima on muutunud jne. Me ei seisa silmitsi sellega, et aastate pärast on seal hoopiski niiske õhk ja halvemaks läinud elukeskkond. Selles mõttes on hea, et KredEx on õppinud. Ma loodan, et ta õpib ka nüüd ja ei panusta järgmine kord ühe aasta peale ega tekita kunstlikku rahapuudust.

#### **16:35 Aseesimees Enn Eesmaa**

Hanno Pevkur.

#### **16:35 Hanno Pevkur**

Aitäh, hea minister! Ma ei tea, kas te olete TPI teadlastega ka rääkinud, aga kortermajade soojustamine ja renoveerimine on ülioluline meede. Mina käisin nendega vestlemas umbes poolteist kuud tagasi. Käisime ja vaatasime kõik need teemad läbi. Sellega ma olen päri, et see, et KredEx annab raha ainult sellistele projektidele, mis on tehtud vastava tüüpprojekti või selle spetsifikatsiooni alusel, on ainuvõimalik ja õige.

Aga kas te tõesti tahate meile täna siit puldist kinnitada, et järgmistel aastatel on raha olemas? TTÜ teadlased, kes on igapäevases kontaktis KredExiga, kinnitasid, et raha kortermajade renoveerimiseks on otsas. Nad ütlesid ka omalt poolt, et tööpoolest oleks hea, kui saaks kas või selle üürimajade raha tõsta kortermajade renoveerimisse, sest selle kasutegur on märkimisväärselt suurem. Ma tahan veel kord küsida, kuidas minnakse edasi kortermajade renoveerimisega ja kas te lähete raha juurde taotlema, kui seda ei ole järgmisteks aastateks.

#### **16:36 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palo**

Hea Riigikogu liige! Tuletan meelde, et te tulite natuke hiljem – võib-olla te ei saanud täpselt aru, mida me praegu menetleme. Me menetleme seaduseelnõu 523, st ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis ei puuduta mingilgi moel teie küsimust. Aga ma ütlen teile heatahtlikult – ehkki teie küsimus on teemaväline, ma vastan teile –, et KredExil on praegu välja maksmata *circa* 80 miljonit eurot 102 miljonist.

#### **16:36 Aseesimees Enn Eesmaa**

Tuletan meelde, et küsijatel on võimalik kaks korda küsida. Külliki Kübarsepp kasutab seda võimalust. Palun!

#### **16:37 Külliki Kübarsepp**

Aitäh! Mu küsimus on ajendatud teie vastustest, mida te olete täna siin saalis andnud, ja ka eelmisest päevakorrapunktist. Riigikontrolör tõi välja mure, et me sõltume liiga palju Euroopa Liidu vahenditest. Ka teie väitsite, et te ei saa veel oma tulevikuplaane seadma hakata, sest te ei tea Euroopa Liidu vahendite suurust järgmisel eelarveperioodil. Kas see tähendab siis seda, et te ei ole ministeeriumi sees alustanud läbirääkimisi Rahandusministeeriumiga, otsimaks võimalusi, et hea tava ei katkeks? Kas Eesti riik ei võiks oma allikate või vahenditega tulla appi ja leida objekte, mis väärivad suuremat investeerimist, kui näiteks Euroopa Liidu vahendid võimaldavad?

#### **16:37 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palo**

Ei, see ei tähenda seda. Ma olen aru saanud, et Euroopa Liidu vahendeid on mõistlik kasutada, kui neid on võimalik kasutada. Aga Euroopa Liidu vahenditega on selline asi, et neil on üldjuhul sildid küljes, kuhu neid võib kasutada ja kuhu ei või. Meie saame oma riiklike eelarvevahenditega olla paindlikumad ja loomingulisemad. Nii et mulle tundub see lihtsalt mõistlik, kui me teame, millised Euroopa Liidu vahendid on tulemas. Ja kui need on tulemas just kõnealusesse sektorisse, siis me saame oma riiklikke vahendeid mujal kasutada.

Aga täna mul puudub teadmine, millised Euroopa Liidu vahendid uuel eelarveperioodil tulevad ja kuhu sektorisse need lähevad. Läbirääkimised on alles ees. Mulle väga meeldiks olla hiromant, aga ma kahjuks ei ole. Nii et ma pean mõistlikuks põhimõtet, et kui Euroopa Liidu vahendid on mingis meie jaoks olulises valdkonnas olemas, siis tuleks eelkõige kasutada neid ja suunata riigieelarvelised

vahendid mujale. Kui neid ei tule sellesse sektorisse – nagu ma ütlesin, tõenäosus on siiski suur, sest Euroopa Liit peab oluliseks energiasäästu kui sellist –, siis ma loodan koostööle teiega, head Riigikogu liikmed, head rahvasaadikud. Teie ju lõpuks panete eelarve kokku, kiidate selle heaks. Loodan, et olete heatahtlikud ja soovivad, kui valitsus teeb ettepaneku riigieelarvelisi vahendeid sellesse valdkonda suunata.

#### **16:39 Aseesimees Enn Eesmaa**

Aivar Kokk.

#### **16:39 Aivar Kokk**

Hea juhataja! Hea minister, ma nõustun sinuga sada protsenti selles, et KredEx tegi apsu – jagas korraga raha ära. Järgmistel aastatel on turu peal raha, mis on praegu ära jagatud. Ehk kõikide objektide hinnad on kunstlikult tõusnud, sellepärast et kõik pakkumised tuli teha ühel aastal. Samas nõuab KredEx ka enda nimetatud ehitusjärelevalvet, mille hind on tunduvalt kallim ehitusjärelevalve tegelikust turuhinnast. Siit tuleb ka küsimus. Me menetleme praegu eelnõu, millega antakse KredExile õiguseid ja võimalusi juurde. Kas me ikka saame KredExit usaldada? Ta on ju meie usaldust kuritarvitanud ja teinud valesid otsuseid.

#### **16:40 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palo**

See otsus on muidugi teie kätes, aga KredEx teeb ju iga päev väga palju otsuseid ja on teinud väga head tööd. Eks me kõik eksime aeg-ajalt, aga see viga ei puuduta seda eelnõu. Kui teil on muud informatsiooni, siis palun andke sellest teada. Mina ei tea, et eluasemelaenude või ka ettevõtete laenude käendustega oleks mingeid probleeme. Ma olen siin praegu eelnõuga 523. Kui me räägime hoopis muust teemast, mis on praegu täiesti teemaväline, siis nad tegid oma otsuse tolle hetke parimas teadmises, et on mõistlik see taotlusvoor korraga avada. Hiljem selgus, et see ei olnud mõistlik – kõik me eksime. Ma loodan, et nad on sellest õppinud, nii nagu nad on varemgi õppinud: praegu nõutakse üleüldist rekonstrueerimist. Kõik me oleme inimesed.

#### **16:41 Aseesimees Enn Eesmaa**

Hanno Pevkur.

#### **16:41 Hanno Pevkur**

Aitäh! Olgu täpsuse huvides öeldud, et see 80 miljonit, mis on KredExi arvel, ei ole ju vaba raha. See on kohustustega kaetud raha, mis puudutab eelkõige korterelamute renoveerimist, aga okei. Kuna te ei tahtnud vastata, kas te panete ka oma jõupingutuse sellesse, et järgmistel aastatel KredExile kortermajade renoveerimiseks raha juurde anda või mitte, siis ma küsin selle eelnõu raames. Soov on ju piirmäärasid tõsta. Kas te oskate meile siis öelda – enne millegi tõstmist oleks väga hea Riigikogu liikmetel seda teada –, milline on KredExi hapuks läinud laenude või tagatiste maht? Seda, kui palju on hapuks läinud, on väga oluline teada. Kui praegu tahetakse raha järjest juurde ja juurde anda ning öeldakse, et meil on mahud täis, siis me peaksime teadma, millise riski me võtame selle otsusega riigile ja maksumaksjale.

#### **16:42 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palo**

Mul ei ole sellele küsimusele vastust. Kui te soovite, siis ma võin selle teile kirjalikult saata.

#### **16:42 Aseesimees Enn Eesmaa**

Suur tänu, minister, ettekande ja vastuste eest! Juhtivkomisjoni ettekande teeb majanduskomisjoni liige Raivo Põldaru.

#### **16:42 Raivo Põldaru**

Hea aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Majanduskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 23. oktoobril. Seda eelnõu tutvustasid minister Urve Palo ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi majandusarengu osakonna juhataja Kaupo Reede. Eelnõu tutvustajatele esitati küsimusi ja saadi ka

vastused.

Otsustati võtta see seaduseelnõu täiskogu päevakorda tänaseks, 8. novembriks ja teha ettepanek esimene lugemine lõpetada. Samuti tehti ettepanek määrata muudatusettepanekute tegemise tähtajaks kümme tööpäeva, s.o 22. november.

#### **16:42 Aseesimees Enn Eesmaa**

Kas ettekandjale on küsimusi? Neid ei ole. Suur tänu! Avan läbirääkimised fraktsioonide esindajatele. Ka seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 523 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu 523 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. novembri kell 17.

---

### **8. 16:44 Jäätmeseaduse eelnõu (495 SE) esimene lugemine**

#### **16:44 Aseesimees Enn Eesmaa**

Seitsmes päevakorrapunkt: Vabariigi Valitsuse algatatud jäätmeseaduse eelnõu 495 esimene lugemine. Ettekandjaks palun kõnetooli keskkonnaminister Siim Kiisler!

#### **16:45 Keskkonnaminister Siim Kiisler**

Austatud juhataja! Auväärt Riigikogu liikmed! Jäätmeseaduse eelnõu on ette valmistatud keskkonnaõiguse kodifitseerimise raames ning see asendab praegu kehtiva jäätmeseaduse ja pakendiseaduse. Kodifitseerimise peamine eesmärk on korrastada kehtivat õigust, kuid selles eelnõus on ka mõned sisulised muudatused, mis on tehtud seni kehtinud seaduste rakendamisel saadud kogemuste põhjal. Kehtima jääb kulude kandmise reegel "saastaja maksab".

Üks olulisemaid ja kogu elanikkonda mõjutav sisuline muudatus puudutab korraldatud olmejäätmete veo teenuse hinna kujunemist. Selleks, et inimestel tekiks motivatsioon jäätmeid liigiti koguda, peab liigiti kogutud jäätmetest vabanemine olema odavam kui ühte konteinerisse kokku kogutud jäätmetest vabanemine. Loomulikult jääb ka selle seaduseelnõu kohaselt oluline roll kohalikule omavalitsusele, kes jäätmevedu oma territooriumil korraldab. Samuti peavad jäätmekäitluse teenust pakkuvad ettevõtted ja korteriühistud edaspidi segaolmejäätmete ja liigiti kogutud jäätmete teenustasud jäätmeveo arvele eraldi kirja panema, et inimesele oleks üheselt selge, mille eest ja kui palju ta maksab.

Korraldatud jäätmeveo teenuse hinna määramisel tuleb arvestada sellega, et sama kogumismahuti ruumala alusel oleks teenustasu liigiti kogutud jäätmete puhul maksimaalselt 50% – see võib olla palju vähem, aga ei tohi olla rohkem – ning vanapaberi- ja kartongijäätmete puhul kuni 20% segaolmejäätmete kogumise teenustasust. Tegemist on konkreetse meetmega, millega riik annab jäätmevedajatele ette regulatsiooni segaolmejäätmete suuremaks maksustamiseks. Teine jäätmevedu puudutav muudatus sätestab, et kui kohalik omavalitsus määrab korraldatud jäätmeveo hankedokumentides jäätmekäitluskoha, siis tuleb enne korraldada eraldi riigihange käitluskoha leidmiseks.

Uue seadusega ühtlustatakse ka avalike pakendijäätmete kogumismahutite välimus vastavalt sellele, mis materjalist pakendijäätmeid kogutakse. Kehtivas seaduses seda määratud ei ole. Praktika on näidanud, et eri värvi konteinerid võivad inimestes segadust tekitada. Seaduse jõustumisel peavad kogumiskohtadesse paigaldatavad uued paberi- ja kartongpakendijäätmete mahutid olema sinised, klaaspakendijäätmete mahutid rohelised ning segapakendijäätmete mahutid kollased. Nii muutub kogumissüsteem visuaalselt palju selgemaks. Juba olemasolevaid kogumismahuteid üle värvima ei pea, kuna see tooks kaasa olulise kulu pakendiettevõtjatele.

Muudatusi on ka vanarehvide, patarei- ja akujäätmete ning kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumise ja taaskasutamise korralduses. Edaspidi on nende toodete tootjad kohustatud liituma või sõlmima lepingu tootjavastutusorganisatsiooniga. Seni oli see vabatahtlik. Samuti on täpsustatud tootjate ja tootjavastutusorganisatsiooni rahalise tagatise nõudeid.

Jäätmekäitlejate halduskoormuse vähendamiseks on tehtud mitu muudatust. Esiteks loobutakse ohtlike jäätmete käitluslitsentsist kui tegevusloast. Edaspidi peavad ohtlike jäätmete käitluslitsentsi aluseks olnud nõuded olema täidetud jäätmeloa või registreeringu saamisel ohtlike jäätmete käitlemiseks. Seni pidi ohtlikke jäätmeid käitleval ettevõttel olema nii käitluslitsents kui ka jäätmeluba, kuigi nende

menetlus oli suuresti dubleerimine.

Muudatusi on ka jäätmeloa kehtivuse osas. Kui seni anti jäätmeluba viieks aastaks, siis eelnõu järgi on see edaspidi tähtajatu. Samas on teatud juhtudel võimalik anda ka tähtajaga jäätmeluba. Näiteks juhul, kui seda tähtajalisena taotletakse. Samuti on võimalik ohtlike jäätmete kogumiseks ja veoks ning jäätmejaamade käitamiseks taotleda üleriigilist jäätmeluba. Kehtiva seaduse alusel tuleb jäätmeluba ohtlike jäätmete kogumiseks taotleda iga maakonna kohta. Seega, kui ettevõtte kogub ohtlikke jäätmeid igas maakonnas, on tal vaja 15 jäätmeluba ning tal tuleb esitada 15 jäätmearuannet. Edaspidi piisab ühest.

Kokku võttes võib öelda, et eelnõu seadusena rakendamisel on positiivne mõju keskkonnale. Ja väga positiivne on veel see, et väheneb ettevõtete halduskoormus. Aitäh!

#### **16:50 Aseesimees Enn Eesmaa**

Kas ettekandjale on küsimusi? On küll. Palun, Urve Tiidus!

#### **16:50 Urve Tiidus**

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Ma küsin n-ö tavainimese küsimuse. Kuidas mõjutab see jäätmeseadus kokku võttes seda, et me oleme investeerinud jäätmejaamadesse ja sorteerimisjaamadesse? Kas olukord muutub kuidagi? Võib-olla oli see seletuskirjas olemas, ma ei osanud otsida.

#### **16:50 Keskkonnaminister Siim Kiisler**

Ma pean ütlema, et see eelnõu on eelkõige kodifitseerimistöö tulemus. Jäätmeseadus ja pakendiseadus on uuesti läbi käidud ning pandud kokku üheks tekstiks. Eelnõu on selles mõttes üsna konservatiivne ja olulisemad muudatused ma lugesin siin ette. Suurt pilti ta väga palju ei mõjuta. Nagu ma ütlesin, läheb ettevõtjatel halduskoormust vähemaks. Põhiline on eelkõige mõjutada olmejäätmete liigiti kogumist hinnakujundusega ja ka avalikus kohas asuvate kindlat värvi konteineritega. Aga ma pean ütlema, et see seaduseelnõu väga suuri muutusi olukorras esile ei too.

Tõsi on see, et keskkonnakomisjonis on arutatud ka mõningate muudatuste lisamist. Kindlasti tuleb arutusele näiteks see, kas ladestamistasu võiks täiendavalt tõsta – nagu ma rõhutasin, eelnõu seda ette ei näe –, selleks et sundida rohkem jäätmeid taaskasutusse võtma, et ladestamist veelgi vähendada. Kuigi peab ütlema, et Eestis on asjad ladestamisega viimasel ajal väga hästi: pärast investeringuid jäätmete põletamisse ja jäätmekütuste tootmisse on meil see protsent olmejäätmetest, mis ladestatakse, langenud 7% peale. See on Euroopa kontekstis väga hea näitaja ja see on meil väga drastiliselt langenud tänu nendele investeringutele. Kindlasti arutatakse selle eelnõu raames keskkonnakomisjonis, aga ilmselt ka teisel lugemisel suures saalis, kas rakendada täiendavaid meetmeid, et suunata veelgi rohkem jäätmeid ladestamise asemel taaskasutusse. Võimalusel tuleks neid ka põletamise asemel ringlusse suunata: neid materjale ei tuleks lihtsalt ahju ajada, vaid ringluses liigiti uuesti kasutada.

#### **16:53 Aseesimees Enn Eesmaa**

Krista Aru, palun!

#### **16:53 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Maaomavalitsuste liit ja linnade liit ei ole seaduseelnõu kooskõlastanud. Ja üks kooskõlastamata jätmise põhjustest on see, et seaduseelnõul ei ole mõjude analüüsi. Miks ei ole mõjude analüüsi või miks ei ole seda seletuskirjale lisatud? Kas see on olemas? Palun selgitage seda!

#### **16:53 Keskkonnaminister Siim Kiisler**

Ma ei oska öelda, millist mõjude analüüsi veel täiendavalt vaja oleks. Võib-olla pidasid omavalitsused silmas mingeid konkreetseid meetmeid. Aga siin seletuskirjas oli vist peatükk 6 – ma vaatan kiiresti järele. Jah, kui te vaatate, siis seletuskirjas on peatükk 6 "Seaduse mõju". Siin on mõju toodud muudatuste kaupa, näiteks 6.1 – loobumine ohtlike jäätmete käitluslitsentsist, 6.2 – jäätmeloa tähtajatuks muutmine, 6.3 – jäätmekava sisu ja uuendamine, 6.4 jne. Kuuendas peatükis on need mõjud

ükshaaval läbi käidud.

Ma tean, et omavalitsusliitudega on arutatud ka riigihangete seadust puudutavat küsimust, kuidas omavalitsus jäätmekäitlust korraldab: kas ta saab seda teha omavalitsusele kuuluva ettevõtte kaudu, kas ta saab rakendada *in-house*-reeglit riigihanke korraldamisel jms. Tavaliselt on see teemadering omavalitsusliitudega aruteludel jutuks olnud.

#### **16:55 Aseesimees Enn Eesmaa**

Hanno Pevkur.

#### **16:55 Hanno Pevkur**

Aitäh! Hea keskkonnaminister! Mul on kaks lühikest küsimust, millele saab vähe pikemalt vastata. Esiteks, kuna see eelnõu on osa kodifitseerimisest, siis kas selle kodifitseerimise käigus käidi läbi ka mingisuguseid jäätmemaksudega seotud muudatusi? Millised plaanid on valitsusel tulevikuks? Teiseks, lugesin suure huviga siit seletuskirjast, et eelnõu eesmärk on ka halduskoormuse vähendamine. Äkki toote mõned konkreetset näited, kuidas meil jäätmemajanduses halduskoormus väheneb? See teema huvitab mind väga. Ühesõnaga, tulevikumaksud jäätmemajanduses ja halduskoormus – kaks konkreetset asja.

#### **16:56 Keskkonnaminister Siim Kiisler**

Ma käsitlesin halduskoormuse teemat ka algses sõnavõtus, aga ma siis kordan veel üle. Esiteks loobutakse ohtlike jäätmete käitluslitsentsist kui tegevusloast. Edaspidi peavad ohtlike jäätmete käitluslitsentsi aluseks olnud nõuded olema täidetud jäätmeloa või registreeringu saamisel ohtlike jäätmete käitlemiseks. Seni pidi ohtlike jäätmeid käitleval ettevõttel olema nii käitluslitsents kui ka jäätmeluba, kuigi nende menetlus oli suuresti dubleerimine. Jäätmeluba antakse kehtiva seaduse alusel viieks aastaks, aga eelnõu järgi on jäätmeluba edaspidi tähtjatu. Ohtlike jäätmete kogumiseks ja veoks ning jäätmejaamade käitamiseks saab edaspidi taotleda üleriigilist jäätmeluba. Kummalisel kombel on kehtiva seaduse järgi olukord jätkuvalt selline, et kui ettevõtte tegutseb eri maakondades, siis tuleb iga maakonna jaoks eraldi luba taotleda. Kui ta tegutseb 15 maakonnas, siis tuleb taotleda 15 luba, mis ilmselt tänapäeva Eestis ei ole enam praktiline, edaspidi piisab ühest. Kindlasti on need ettevõtja jaoks positiivsed muudatused.

Mis puudutab tasusid, siis, nagu ma siin Urve Tiidusele vastates esile tõin, selles eelnõus neid muudatusi ei ole. Aga selle eelnõu arutelul Riigikogus tuleb kindlasti kõne alla see, kas näiteks kahekordistada ladestustasu, mida on plaanis tõsta 30 eurolt 60 eurole tonni kohta. Neid ideid on arutatud, aga ametlikku ettepanekut praegu ei ole. Ja kas kehtestada ka tasu põletamisele ja/või jäätmekütuse tootmisele? Küsimus on selles, et meil on ka eesmärk jäätmeid mitte ainult põletamise teel taaskasutada, vaid neid rohkem ringlusse suunata. See on ka Euroopa Liidult tulnud kohustus, meile ettepanud eesmärk – 2020. aastal peab 50% olmejäätmete mahust olema ringlusse suunatud. Praegu me oleme kuskil 30% juures. Küsimus on, kas meil on vaja radikaalsemaid meetmeid, selleks et seda eesmärki saavutada. Ma olen saanud volituse esindada valitsust selle eelnõu teksti raames. Aga ma ilmselt teen ettepaneku valitsuskabinetis arutada, kas valitsuselt tuleb ka täiendavaid muudatusettepanekuid selle seaduseelnõu kohta, mis praegu on konservatiivne ja puudutab eelkõige kodifitseerimist.

#### **16:59 Aseesimees Enn Eesmaa**

Peeter Ernits.

#### **16:59 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea minister, te olete suure romaani valmis kirjutanud. Aga selle kõige olulisemad rakendajad – linnade liit ja maaomavalitsuste liit – ei ole seda kooskõlastanud. Ja märkusi on väga-väga palju. Üks on näiteks selline, et te olete tegelikult kokku keevitanud jäätmeseaduse ja pakendiseaduse ning ütlete, et muudatusi on vähe. Samas käib ka korraldatud jäätmeveo seaduse väljatöötamiskavatsuse koostamine. Te olete ühte seadusesse kokku kirjutanud kaks suurt seadust, aga samas on ühe olulise osa muutmine poolleli. Miks te praegu tormate? Miks mitte seda ära oodata, et saaks ka korraldatud jäätmeveo osa sinna sisse panna?

### **17:00 Keskkonnaminister Siim Kiisler**

Kõigepealt, ma ei saa selle eelnõu koostamise au endale võtta. Esiteks on selle kodifitseerimisega toimetanud väga palju inimesi – te leiате nende nimed seletuskirja esimeselt leheküljelt –, alates Tartu Ülikooli asjatundjatest kuni ministeeriumi ametnikeni. Teiseks, ma pean möönma, et Keskkonnaministeerium esitas selle eelnõu Vabariigi Valitsusele hetkel, kui minister oli Marko Pomerants. Nii et see on eelkõige tema suure töö vili. Aga selle kodifitseerimise raames lepiti kokku, millised hakkavad meil edaspidi olema keskkonnavaldkonna seadused. See teema korrastati ja jõuti sellise lahenduseni, et on mõistlik, kui jäätmeseadus ja pakendiseadus oleksid koos. Ja siin on ka jäätmeveo korraldamisest juttu. Ma pean tunnistama, et mul selline info puudub, et kavatsetakse veel korraldatud jäätmeveo seadust eraldi esitada.

### **17:02 Aseesimees Enn Eesmaa**

Aivar Kokk.

### **17:02 Aivar Kokk**

Hea juhataja! Lugupeetud minister! Kas see seaduseelnõu mõjutab kuidagi ka kodutarbija rahakotti?

### **17:02 Keskkonnaminister Siim Kiisler**

Jah, mõjutab, sest kui see seadus jõustub ja tehakse uusi jäätmeveo hankeid, siis peab jäätmevedaja oma hankes ära näitama, millist hinda ta hakkab küsima kodanikelt, majapidamistelt segaolmejäätmete ja liigiti kogutud jäätmete eest. Nagu ma siin eelnevalt esile tõin, peab liigiti kogutud jäätmete äraandmine olema vähemalt 50% odavam. See võib olla ka null või 1% segaolmejäätmete äraandmise tasust, aga hind ei tohi olla sama. Asja mõte on selles, et praegu esitab jäätmevedaja majapidamisele sisuliselt ühe reaga arve. Ta ütleb, et sa maksad jäätmete eest nii ja nii palju. Seega ei ole näiteks korteriühistutel motivatsiooni jäätmeid liigiti koguda. Pakutav hinnakujundus peaks aga aitama kaasa sellele, et need, kes sorteerivad ehk annavad jäätmeid liigiti ära, maksavad vähem, ja need, kes panevad kõik segaolmejäätmetesse, maksavad teistest rohkem.

### **17:04 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Külliki Kübarsepp!

### **17:04 Külliki Kübarsepp**

Aitäh! Minu küsimus lähtub eelmisest. Kas selle eelnõu koostamise käigus mõeldi ka teiste motivaatorite peale, et elanikud oleksid teadlikumad ja valmis enam sorteerima? Ja kuidas tagada see, et ka korteriühistud on teadlikud ja motiveeritud neid konteinereid rohkem paigaldama? Kas välistatakse see olukord, et tuleb jäätmevedaja, kes lõpuks kallab jäätmed kõik ühte konteinerisse? Korteriaknast välja vaadates pannakse tihti tähele, et sellest sorteerimisest ei ole mitte mingit tolku.

### **17:04 Keskkonnaminister Siim Kiisler**

Peab möönma, et otseselt see eelnõu seda ei välista. Aga nagu ma kirjeldasin, ma väga loodan, et pärast selle seaduse vastuvõtmist tekivad korteriühistutes ka arutelud: lepime nüüd kokku, et me anname jäätmeid liigiti ära, siis me saame hinda alla ja hakkame kokku võttes vähem maksma. Kuidas see motiveerib? Tuleb arve, mille pealt on näha, kui palju te maksate liigiti äraantud jäätmete eest ja kui palju te maksate segaolmejäätmete eest.

Mis puudutab seda kokkukallamist pärast liigiti kogumist, siis Eestis läheb praegu väga suur osa olmejäätmetest põletamisele. Ja tõepoolest, sinna kõlbab tihti suhteliselt lai valik jäätmeid. Kui soovitakse neid just põletamisele viia, siis nii sellega on. Sellepärast peaks ka selle eelnõu menetlemise käigus kaaluma, kas põletamise puhul peaks olema täiendav tasu, et suunata rohkem liigiti kogutud jäätmeid otse ringlusse, mitte ahju koos teiste liigiti kogutud või segaolmejäätmetega.

### **17:06 Aseesimees Enn Eesmaa**

Peeter Ernits, teine küsimus.

### **17:06 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea minister! Kuna te ütlesite, et te ei tea, et praegu toimub ka selle korraldatud jäätmeveo osa ettevalmistamine, siis mainin, et seletuskirja lisas on see kirjas. Aga ma küsin, miks on nii olulise ja suure seaduse, kokkukeevitatud jäätme- ja pakendiseaduse jõustumiseks ette nähtud isegi neli tähtaega, kui midagi ei muutu. Esimene on 1. juuli (kohanemiseks on umbes pool aastat aega), siis on 15. august ja 31. detsember ning lõpuks veel ühe paragrahvi ühe punkti puhul 2020. aasta 16. juuli. Miks nii laialdane jõustumine, kui te ütlesite, et selle seadusega suurt midagi ei muutu?

#### **17:07 Keskkonnaminister Siim Kiisler**

Ma siiski lugesin ette ja tutvustasin siin mitmeid muudatusi võrreldes kehtivate seadustega, aga ma ei oska iga muudatuse kohta eraldi järke pidada. Ma võin kokkuvõtvalt öelda, et üks põhjus võib olla see, et selle eelnõu juures on juba 29 rakendusakti, ministri määruse kavandit. Need tuleb ka välja töötada ja ette valmistada. Nii et see võib olla üks põhjus. Ja siin on muudatusi ka teistes seadustes, mitte ainult kahes seaduses. Üks põhjus on ilmselt ka see.

#### **17:09 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Külliki Kübarsepp!

#### **17:09 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Ma küsin eelmise küsimuse sellise rakursi alt, et eeldatavasti on siis jäätmevedajatel võimalik esitada kõrgemate hindadega hinnakirju, kui tarbija ei soostu jäätmeid sorteerima. Kui pikk on see mõistlik üleminekuperiood, et tarbijal oleks võimalik investeeringuid teha ja sorteerimiseni jõuda, enne kui vedaja tahab teda juba suurema maksuga rammima hakata?

#### **17:09 Keskkonnaminister Siim Kiisler**

Kui uusi hankeid korraldatakse, siis seal peab see nõue olema. Kui omavalitsus korraldab uue hanke – see ei puuduta olemasolevaid hankeid –, siis tuleb selles hankes, kus tehakse ka hinnapakkumine, eraldi ära näidata, kui palju hakatakse leibkondadelt küsima vastavalt segaolmejäätmete ja liigiti kogutud jäätmete eest. Seda erinevust võrreldakse ja hind kehtib ühtemoodi kõigi jaoks. Siis saab inimene – nimetame teda jäätmevaldajaks – vastavalt sellele hinnale, mis on piirkonnas ühtne, vaadata, milliseid investeeringuid on tal kasulik teha, et anda rohkem ära liigiti kogutud jäätmeid ja kokku võttes makstavat hinda alla saada.

#### **17:10 Aseesimees Enn Eesmaa**

Austatud minister, teile rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Juhtivkomisjoni ettekande teeb keskkonnaministri esimees Rainer Vakra.

#### **17:11 Rainer Vakra**

Austatud aseesimees! Head kolleegid! Mul on hea meel tutvustada teile jäätmeseaduse eelnõu 495 esimese lugemise ajal seda, mis toimus keskkonnaministri komisjonis. Ma vastan n-ö keskkonnaministri komisjoniväliselt ühele küsimusele, mille esitas siin kolleeg Külliki Kübarsepp ja mille vastus jäi natuke segaseks. Väga paljudel Eesti jäätmeäritele on kohati isegi 4–6-kambrilised prügiveoautod. Aknast vaadates tõepoolest tundub, et jäätmed valatakse lihtsalt ühte autosse kokku, aga tegelikult oleneb sellest, millist nuppu prügiveoauto juht vajutab, see, kuhu kambrisse prügi läheb. Ehk kõrvalt vaadates, st kui jäätmevedu kaugemalt vaadata, tundub õige küsida, miks mina pidin kõiki pakendeid, klaasi või paberit eraldi koguma, kui tuleb prügiveoauto, mille juht paneb kõik ühte konteinerisse. Tegelikult on selle ühe konteineri sees veel omakorda kuus konteinerit. Aga see on müüt, mis elab päevast päeva, ja praegu oli hea võimalus see taas kord lahti rääkida. Nii et olukord on kindlasti keerulisem, kui esmapilgul aknast vaadates tundub.

Aga nüüd eelnõu juurde. Selle eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 11. septembril 2017 ja see on ette valmistatud keskkonnaõiguse kodifitseerimise raames. Eelnõukohase seaduse eesmärk on eelkõige valdkonda reguleerivate õigusaktide, jäätmeseaduse ja pakendiseaduse alusel luua struktuurilt ja sisult ühtlustatud õigusakt, milles on õigusnormid paremini süstematiseeritud ja adressaatidele arusaadavamad. Keskkonnaministri komisjon arutas eelnõu kahel istungil: 9. oktoobril 2017 ja 23. oktoobril 2017. Komisjoni esimesel istungil ehk 9. oktoobril tutvustasid Keskkonnaministeeriumi esindajad eelnõu

ning vastasid komisjoni liikmete asjakohastele küsimustele. Komisjoni 23. oktoobri istungil andis eelnõust ülevaate ka keskkonnaminister. Samal istungil tegi komisjon ka ettepaneku saata eelnõu esimesele lugemisele ning määrata eelnõu muudatusettepanekute tähtajaks 8. detsember 2017 kell 16. Lisaks sellele, mida minister siit puldist juba ette kandis ja tutvustas, nimetan olulisemad kohad, mille kohta komisjoni liikmed kahel istungil ettekandjate käest küsisid ja mille kohta täna siit saalist ei küsitud. Üks väga lihtne küsimus oli selline, et millised konkreetset seadusmuudatused aitavad kaasa elanike jäätmete liigiti kogumisele. Härra Ado Lõhmus Keskkonnaministeeriumist vastas, et lisaks kõnealusele eelnõule valmistatakse ette muudatust, millega antakse TVO-dele sihtarvud materjalide kogumiseks, millega suurendatakse nende motivatsiooni elanikele n-ö lähemale tulla.

Küsimuse arutelu jätkus. Euroopa Liit on Eesti Vabariigile seadnud kohustuse 50% olmejäätmetest ringlusse võtta, aga mis motivatsioon on kohalikul omavalitsusel selleni jõuda? Ministeeriumi esindaja selgitas, et selle eelnõu põhiline eesmärk on olnud kodifitseerimine, aga on veel tulemas täiendavaid muudatusi, mis suurendavad jäätmete ringlusse võtmist. Nende kahe vastuse tulemusena jõudsime ministeeriumi esindajatega kokkuleppele, et enne kui me kõnealust eelnõu edasi menetleme, ootame ära need lisaettepanekud, millest rääkis siin ka keskkonnaminister.

Keskkonnakomisjon otsustas konsensuslikult, et me ei lähe edasi ainult kodifitseerimise eesmärgil koostatud eelnõuga, vaid ootame ära ka teised sisulised ettepanekud. Sellest tulenevalt rõhutan, et muudatusettepanekute tähtaeg on lausa kuu aega ehk 8. detsember 2017, mis annab võimaluse kõigil osapooltel oma ideede ja mõtetega seda seaduseelnõu, mis täna laual on, paremaks muuta. Teiselt poolt on keskkonnakomisjonil juba kokku lepitud teispäevaks, uue nädala istungiks kohtumine kõigi osapooltega, kaasa arvatud maaomavalitsuste ja linnade liiduga ning organisatsioonidega, kes on teinud siia seaduseelnõusse muudatusettepanekuid ja kelle teatud ettepanekuid on ka tagasi lükatud. Nimetan, kes on kutsutud teispäeval toimuvale keskkonnakomisjoni istungile: Eesti Linnade Liit, Eesti Maaomavalitsuste Liit, Eesti Jäätmekäitlejate Liit, Eesti Elektri- ja Elektroonikaseadmete Ringluse MTÜ, MTÜ Eesti Rehviliit ja MTÜ Rehvinglus. Aitäh ja edu meile selle seaduseelnõu menetlemisel!

#### **17:16 Aseesimees Enn Eesmaa**

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur aitäh! Avan läbirääkimised fraktsioonide esindajatele. Ka seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 495 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, nagu ettekandja mainis, 8. detsembri kell 16.

Meie kohtume juba homme hommikul kell 10. Aitäh tänase tööpäeva eest! Näeme ja töötame edasi!

Istungi lõpp kell 17.17.